

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

HUR HAR COVID-19- PANDEMIN PÅVERKAT DEN EKONOMISKA JÄMSTÄLLDHETEN?

En kunskapssammanställning

Rapport 2021:24

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, december 2021

Rapport 2021:24

Dnr: ALLM 2021/241

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Sara Andersson

Telefon 031-392 90 14

INNEHÅLL

OM RAPPORTEN	5
Sammanfattning.....	6
INLEDNING.....	9
Bakgrund.....	9
Uppdraget.....	10
Tillvägagångssätt.....	11
Disposition.....	11
Avgränsningar.....	11
UTVECKLINGEN PÅ ARBETSMARKNADEN	12
Arbetskraftsdeltagandet minskade mer för kvinnor.....	12
Sysselsättning.....	14
Fast och tidsbegränsat anställda.....	19
Arbetade timmar.....	22
Högre andelen sysselsatta män som var frånvarande.....	24
Varslade står endast för en del av den ökande arbetslösheten.....	26
Arbetslöshetsutveckling.....	27
Arbetslösheten varierar stort för olika grupper av kvinnor och män.....	28
Grupper med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden.....	29
Unga har drabbats hårdare av arbetslöshet.....	30
Långtidsarbetslösheten har slagit hårt mot utrikesfödda kvinnor.....	32
Fler perspektiv på arbetslöshetsutvecklingen.....	33
Personer med funktionsnedsättning.....	35
Kostnaden för produktivetsbortfall.....	37
Konsekvenser av den accelererande digitaliseringen.....	37
Effekter för företag.....	38
INKOMSTER OCH LÖNER	39
Störst fall i inkomster för kvinnor med de lägsta inkomsterna.....	39
Orsaker till minskade inkomster.....	40
Den ekonomiska utsattheten har ökat under pandemin.....	41

HUR HAR COVID-19-PANDEMIN PÅVERKAT DEN EKONOMISKA JÄMSTÄLLDHETEN?

OHÄLSA KOPPLAT TILL EFFEKTER PÅ EKONOMISK JÄMSTÄLLDHET	42
Sjukfrånvaro	42
Psykisk ohälsa bland unga	44
ARBETSMILJÖ	45
Dubbelt så stor andel kvinnor som män har upplevt arbetsorsakade besvär till följd av smitta under 2020	45
Arbetsolyckor med dödlig utgång.....	46
Arbetet på arbetsplatsen under pandemin – en uppbyggd hälsoskuld	47
Distansarbete och vardagspussel	48
Tillfällig föräldrapenning för vård av barn - VAB	51
REFERENSER.....	53

OM RAPPORTEN

Jämställdhetsmyndigheten fick i augusti 2021 i uppdrag att genomföra en sammanställning av aktuell kunskap om hur covid-19-pandemin har påverkat den ekonomiska jämställdheten.

Föreliggande rapport är Jämställdhetsmyndighetens redovisning av uppdraget. I uppdraget ingick även att genomföra en kunskapsspridande aktivitet. Denna genomfördes i form av ett webinarium den 14 december i samverkan med Kommissionen för jämställda livsinkomster.

Vår förhoppning är att denna kunskapssammanställning ska ge en bra överblick över nu kända konsekvenser av pandemin för den ekonomiska jämställdheten och att den kan vara ett underlag för att identifiera lärdomar om hur jämställdheten påverkas av stora kriser.

Angered, december 2021

Lena Ag,
Generaldirektör

SAMMANFATTNING

Jämställdhetsmyndigheten drar utifrån kunskapssammanställningen slutsatsen att pandemin har haft en negativ påverkan på den ekonomiska jämställdheten. Kvinnor har förlorat inkomst i större utsträckning än män. Samtidigt har fler kvinnor än män fått arbeta hårdare under mer ansträngda arbetsförhållanden. Män har kunnat få ledig tid och öka sitt obetalda hem- och omsorgsarbete, med marginellt mindre pengar i plånboken, vilket har möjliggjorts genom stöd exempelvis korttidsarbete. Myndigheten konstaterar att det är särskilt viktigt med ett jämställdhetsperspektiv även i krissituationer. Möjligheten till information om könsuppdelad fördelning av stöd och pengar bör säkerställas innan dessa är på plats, för att möjliggöra uppföljning och utvärdering av effekter för kvinnor och män.

Under 2020 minskade antalet sysselsatta och antalet arbetade timmar som en följd av pandemins effekter på arbetsmarknaden. Sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män ökade på grund av att sysselsättningen minskade mer för kvinnor än för män. Kvinnors arbetskraftsdeltagande sjönk kraftigare än mäns, medan antalet arbetade timmar minskade mer för män än för kvinnor.

Den ekonomiska återhämtningen har gått snabbare än väntat, men ett bekymmer som förväntas bli utdraget, är det stora antalet långtidsarbetslösa. Utrikes födda kvinnor och andra som var arbetslösa redan innan pandemin väntas befinna sig i en svår situation på arbetsmarknaden. Utrikes födda kvinnor har ett lågt arbetskraftsdeltagande och en lägre sysselsättningsgrad än både inrikes födda kvinnor och utrikes födda män. De drabbas i högre grad av arbetslöshet när de träder in på arbetsmarknaden.

Andelen sysselsatta som var frånvarande hela veckan ökade tydligt under våren 2020 för att sedan återhämtas succesivt. Orsakerna till frånvaron skiljer sig mellan kvinnor och män. Det mest framträdande är att fler kvinnor uppger sjukdom och semester som skäl, medan fler män uppger permittering, arbetsbrist och övriga skäl i större utsträckning än kvinnor.

Sysselsättningen har upprätthållits tack vare stöd till företag och den samlade kunskapen tyder på att den skulle ha minskat än mer utan stöden och att arbetslösheten utan dem skulle ha ökat mer. Eftersom till exempel korttidsarbete har tilldelats fler män än kvinnor har det bidragit till det ökade sysselsättningsgapet och fått effekter på den ekonomiska jämställdheten. Uppföljningen visar dock att stöden riktade till näringslivet inte har kommit alla till del. Statistiken tyder på att det främst är de anställda med en fast förankring på arbetsmarknaden som i större utsträckning har lyckats behålla sina arbeten.

Skatteverkets statistik visar att det är kvinnor med de lägsta inkomsterna som har fått de största inkomstsänkningarna. Vidare tyder kartläggningen på att det under pandemin har skett en ökning av sysselsatta framför allt i den kvinnodominerade offentliga sektorn där många av jobben präglats av relativt låga löner och osäkra anställningar.

Under 2020 sjönk kvinnors månadsinkomster med i genomsnitt 3,3 procentenheter, medan motsvarande minskning för män uppgick till 2,5 procentenheter.

Inkomsterna sjönk i genomsnitt med 7 procentenheter för kvinnor med de lägsta inkomsterna som arbetar i privat sektor och med drygt 4 procentenheter för motsvarande grupp män. För kvinnor som arbetade i offentlig sektor med de lägsta inkomsterna sjönk inkomsterna med i genomsnitt 11,5 procentenheter och med 4 procentenheter för motsvarande grupp män. Skatteverket drar slutsatsen att den genomsnittliga könsskillnaden i löneinkomst drivs uteslutande av effekten bland kvinnor med de lägsta inkomsterna, såsom deltidsarbetande kvinnor och könsskillnaden förstärks bland kvinnor som jobbar i offentlig sektor.

Distansarbete bidrog till att upprätthålla arbetade timmar för både kvinnor och män. Distansarbetet har påskyndat den digitala omställningen på många arbetsplatser och riskerar att förstärka tudelningen i arbetskraften, mellan personer med och utan digital kompetens.

Den accelererade digitaliseringen kan bidra till att öka könsgapet i digitala färdigheter eftersom många kvinnor med lägre utbildningsnivåer saknade digital kompetens redan före pandemin. Därför måste återhämtningsinsatser efter pandemin innehålla riktade digitala utbildningar för kvinnor med en svagare anknytning till arbetsmarknaden.

En ökad arbetsbelastning inom vård- och omsorgsyren på grund av pandemin, har bidragit till att förvärra arbetsmiljöproblemen inom dessa sektorer. Undersökningar kring arbetsmiljö under pandemin visar att kvinnors arbetsmiljö påverkats i högre utsträckning än mäns. Till exempel har nära varannan undersköterska besvär till följd av arbetet. Andra yrken med särskilt hög andel sysselsatta med besvär är sjuksköterskor, grundskollärare, fritidspedagoger och förskollärare bland yrken med hög andel kvinnor, samt snickare, murare och anläggningsarbetare bland de manligt dominerade yrkena.

Hälften av kvinnorna, jämfört med 32 procent av männen i arbetaryrken kan inte hålla fysiskt avstånd på arbetet, fler kvinnor än män uppgav att de fått liten eller ingen utbildning alls för att minska smitta. Ungefär var femte kvinna anser att deras arbetsgivare inte agerat i tillräcklig utsträckning för att minska smittspridningen på arbetet.¹ Fler kvinnor än män uppger också att tillgången till skyddsutrustning har varit låg eller obefintlig på arbetsplatsen.

Arbetsorsakade besvär på grund av ökad smitta på jobbet ökade under pandemiåret 2020. 14 procent av kvinnorna och sju procent av männen, jämfört med sju och två procent 2018 uppgav att orsaken till besvären var smitta 2020.

¹ Kantar SIFO har på uppdrag av LO i december 2020 och januari 2021 undersökt 3 000 personer, varav ungefär hälften kvinnor och hälften män, i arbetaryrken om arbetsgivarens anpassningar och insatser för att minska smittorisken på arbetet och förutsättningarna för att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer. De tillfrågades också om arbetsvillkor och arbetsmiljö under pandemin, samt ekonomiska villkor, oro och hälsa.

I april 2020, när den första coronavågen nådde sin kulmen, startade drygt 51 000 kvinnor samt 36 000 män ett sjukfall. Det innebär att ökning i antal startade sjukfall jämfört med april 2019 var 89 procent bland kvinnor och 133 procent bland män. När den andra vågen av pandemin nådde sin kulmen i november 2020 startades ungefär 38 000 sjukfall av kvinnor och 22 000 av män. De covidrelaterade sjukfallen har generellt varit korta, men det finns en grupp personer som drabbas av längre tids sjukdom på grund av covid-19. Gruppen med längre tids sjukskrivning utgörs av 66 procent kvinnor och 34 procent män, och könsfördelningen har i princip varit oförändrad under pandemin.

Internationella jämförelser pekar på att skolstängningarna i många länder innebar att kvinnor var tvungna att gå ner i arbetstid eller tvingades att säga upp sig på grund av ansvaret för hem och barn, samtidigt som många lärare förlorade sina arbeten. De jämförelsevis mer begränsade skolstängningar i Sverige anges som skäl till en svårare situation för många kvinnor runt om i världen jämfört med i Sverige.

Enligt EIGE ökade det obetalda hem- och omsorgsarbetet med fem timmar för kvinnor och åtta timmar för män i genomsnitt per vecka i EU. Det är positivt och innebär att gapet i det obetalda hem- och omsorgsarbete mellan könen minskade något. Enligt en mätning av Eurofound av det obetalda hem- och omsorgsarbetet i februari och mars 2021 ägnade kvinnor i Sverige i genomsnitt 11 timmar mer än män per vecka på obetalt arbete.

Det behövs mer kunskap kring hur de ekonomiska förutsättningarna har förändrats under pandemin för kvinnor och män generellt och i synnerhet för personer med funktionsnedsättning, utrikes födda samt andra sårbara grupper. När inkomststatistiken för 2020 publiceras kommer det bli möjligt att göra mer heltäckande och djuplodande analyser av den ekonomiska utvecklingen för kvinnor och män under pandemins första år. Enligt Skatteverket har rörliga ersättningar och bonusar ökat under 2020 och är cirka tio procent av toppinkomsttagarna är kvinnor. Det har i denna studie inte varit möjligt att göra analyser om skillnader i ersättningar och bonusutbetalningar mellan kvinnor och män.

Jämställdhetsmyndigheten menar dock att det skulle vara av stort värde att undersöka detta. Fler studier hur det obetalda hem- och omsorgsarbetet har påverkats under pandemin behövs och dess konsekvenser för det betalda arbetet. Andra områden som behöver belysas mer är olika aspekter arbetsmiljö på en könssegregerad arbetsmarknad.

Många myndigheter har fått i uppdrag att analysera effekter av pandemin inom sitt verksamhetsområde, men få har ett jämställdhetsperspektiv. Det är viktigt att säkerställa ett jämställdhetsperspektiv all kommande uppföljning och utvärdering av pandemins konsekvenser. I Jämställdhetsmyndighetens fördjupade uppföljning av den ekonomiska jämställdheten finns en analys av de stöd och åtgärder som har beslutats under pandemin, för att värna människors liv, hälsa och möjlighet att försörja sig.

INLEDNING

BAKGRUND

I mars 2020 blev det tydligt att Covid-19-pandemin även hade drabbat Sverige. Pandemin hade en snabb påverkan på samhällsekonomin och en tidig effekt på arbetsmarknaden med rekordhög varselnivåer som följd. Antalet personer som varslades om uppsägning uppgick under våren 2020 till historiska rekordnivåer och överträffade till och med finanskrisens höga varselnivåer. Arbetslösheten steg på bred front när restriktioner infördes. Hotell, restauranger och andra delar av besöksnäring var de branscher som drabbades hårdast i pandemins inledning. Den ekonomiska nedgången spreds sedan till andra branscher och exempelvis drabbades kultur och idrottssektorn särskilt hårt. Personer med tidsbegränsade anställningar och i synnerhet unga, lågutbildade och utrikes födda var grupper som i större utsträckning än andra blev arbetslösa.

Långtidsarbetslösheten har ökat successivt under pandemin. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik visar att nivåerna har hamnat på en ännu högre nivå än före krisen. För att mildra krisen på arbetsmarknaden vidtog regering och riksdag åtgärder i syfte att rädda jobb och företag. Här har exempelvis stödet till korttidsarbete ett exempel på stödåtgärder som har skapat möjligheter att upprätthålla sysselsättningen och hålla tillbaka arbetslöshetsutvecklingen.

Utvecklingen på arbetsmarknaden skilde sig åt för olika grupper, vilket var tydligt redan under det första pandemiåret 2020. Exempelvis påverkades LO-yrkena mer än tjänstemannayrkena och fick en sämre utveckling när det gäller arbetslöshet och sysselsättning än motsvarande utveckling för tjänstemän enligt en undersökning gjord av LO. I ett jämförande perspektiv där yrke och kön används som variabler har kvinnor i arbetaryrken fått den sämsta utvecklingen, enligt LO:s undersökning.²

Under 2020 minskade Sveriges BNP med 2,8 procent, vilket kan jämföras med euroområdet där BNP föll med 6,8 procent under samma år. Stockholmsbörsen föll kraftigt under inledningen av krisen och en mindre nedgång av bostadspriser skedde också. Därefter har både bostadsmarknaden och börsen utvecklats starkt under 2020 och detta är en utveckling som har fortsatt under 2021. Detta tillsammans med ökad arbetslöshet har medfört ökade klyftor i inkomst- och förmögenhetsfördelning i Sverige.³

² LO 2021, Vi som inte jobbade hemma

³ Swedbank economic outlook januari 2021

Det finns ännu ingen klar bild av i vilken utsträckning pandemin har bidragit till att långsiktigt förändra efterfrågan på olika typer av varor och tjänster, och om pandemin har påskyndat den sedan tidigare pågående strukturomvandlingen.⁴

De prognoser och analyser över svensk ekonomi som har publicerats under hösten 2021 visar att återhämtningen är starkare än som tidigare förväntades. Antalet sysselsatta är redan tillbaka på nivåer som uppmättes innan pandemin.⁵ Enligt samtliga bedömare har den akuta krisen på arbetsmarknaden passerat.⁶ Svensk BNP förväntas växa i mycket god takt under både 2021 och 2022, för att falla tillbaka på mer normala nivåer under 2023. Arbetslösheten har minskat successivt och är tillbaka på motsvarande nivåerna som före pandemin. Det stora bekymret på arbetsmarknaden är långtidsarbetslösheten som är på en högre nivå än före pandemin. Bland de långtidsarbetslösa finns dessutom ett växande antal som har riktigt långa tider i arbetslöshet.

UPPDRAGET

I augusti 2021 fick Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag om covid-19-pandemins påverkan på den ekonomiska jämställdheten i Sverige.⁷

I uppdraget ingår att göra en sammanställning av relevant forskning och berörda myndigheters utredningar och analyser. Syftet är att ge en samlad kunskapsbild av pandemins påverkan på den ekonomiska jämställdheten och sprida kunskaperna genom utåtriktade kommunikationsinsatser.

Kunskapsunderlaget ska fokusera på förhållanden och villkor om ekonomisk jämställdhet som kan råda för exempelvis inrikes respektive utrikes födda kvinnor och män, kvinnor och män med låg disponibel inkomst, kvinnor och män med funktionsnedsättning samt kvinnor och män med svag anknytning till arbetsmarknaden. I uppdraget ingår även att analysera skillnader mellan kvinnor och män vad avser olika former av anställning, deltagande i utbildning och dess inriktning samt skillnader i sysselsättningsgrad och deltagande i arbetskraften. I uppdraget ingår också att analysera om det finns några skillnader när det gäller ekonomisk jämställdhet med koppling till ohälsa. Kunskapsunderlaget utgör en del av redovisningen av uppdraget där också ett kunskapsseminarium och andra kommunikationsinsatser har ingått.

⁴ Effekter av stöd vid korttidsarbete – lärdomar från finanskrisen, Tillväxtanalys 2021, PM 2021:09

⁵ Swedbank Economic Outlook, November 2021

⁶ Nordea Economic Outlook, Ny fas – hög tillväxt med växtvärk. Återhämtningen är bakom oss. Nordea 3/2021.

⁷ Uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att ta fram kunskap och genomföra en kommunikationsinsats om ekonomisk jämställdhet och covid-19-pandemin, A2021/01605

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Rapporten bygger på en sammanställning av den kunskap som har framställts av myndigheter och forskare, och som rör effekter av pandemin med huvudsaklig bäring på den ekonomiska jämställdheten i Sverige. Kunskaperna har i första hand inhämtats genom analyser av berörda myndigheters verksamhetsstatik och publicerade rapporter. För att komplettera den information som har tagits fram i Sverige och därigenom fördjupa analysen har även internationell forskning och statistik som berör utvecklingen i Sverige inhämtats.

Parallellt med arbetet av kunskapssammanställningen har en kartläggning genomförts av de stöd och åtgärder som har beslutats under covid-19-pandemin, för att värna människors liv, hälsa och möjlighet till försörjning. Resultaten av den kartläggningen ingår i den fördjupade uppföljningen av den ekonomiska jämställdheten, som Jämställdhetsmyndigheten kommer att publicera 31 januari 2022.

DISPOSITION

Rapporten inleds med ett kapitel om utvecklingen på arbetsmarknaden och är en sammanställning av publicerad statistik från relevanta myndigheter. Statistiken är delvis bearbetad av Jämställdhetsmyndigheten och är kompletterad med utredningar och analyser från myndigheter och forskare. Jämförelser görs även med utvecklingen internationellt. Det andra kapitlet handlar om ohälsa kopplat till effekter på den ekonomiska jämställdheten. Det tredje kapitlet behandlar arbetsmiljön och hur denna har påverkats under pandemin och vilka konsekvenser och inverkan detta har haft på den ekonomiska jämställdheten. Det fjärde kapitlet handlar om vilken påverkan pandemin har haft på vardagspusslet för kvinnor och män.

AVGRÄNSNINGAR

Där det har varit möjligt har rapporten försökt belysa utvecklingen för olika delgrupper av kvinnor och män, som exempelvis utrikes och inrikes födda. Myndigheten har i uppdrag att beakta barnperspektivet. Det har dock endast varit möjligt i begränsad omfattning i denna rapport.

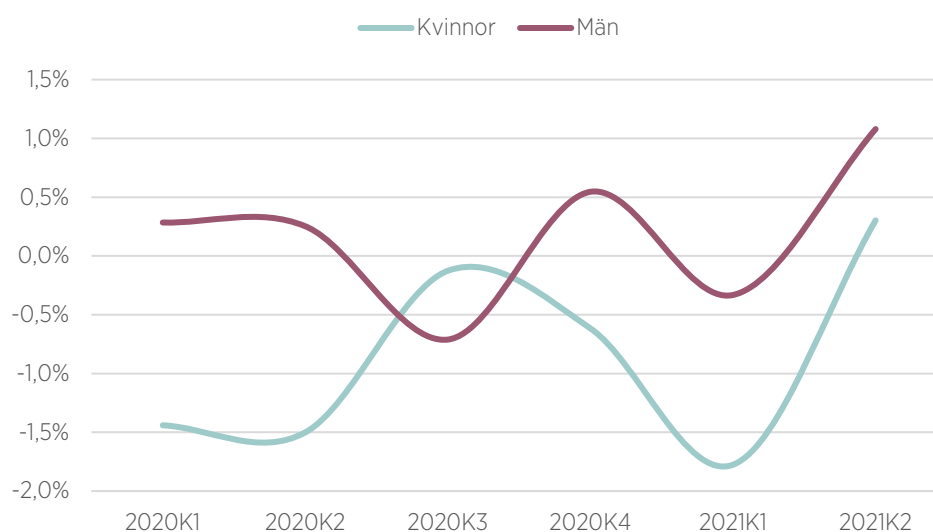
UTVECKLINGEN PÅ ARBETSMARKNADEN

Arbetskraftsdeltagandet minskade mer för kvinnor

Under våren 2020 minskade arbetskraftsdeltagandet⁸ mer för kvinnor än för män. Andelen kvinnor utanför arbetskraften har historiskt varit högre än andelen män utanför arbetskraften.

Under inledningen av pandemin steg andelen utanför arbetskraften bland kvinnor medan den minskade något bland män. Arbetskraftsdeltagandet för män har endast minskat två kvartal jämfört med motsvarande kvartal ett år tidigare, kvartal tre 2020 och kvartal ett 2021. För kvinnor har arbetskraftsdeltagandet minskat samtliga kvartal fram till andra kvartalet 2021, då det började öka svagt.

Figur 1 Förändring av relativa arbetskraftstal jämfört med samma månad föregående år, efter kön. Procent (%)

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna (AKU).

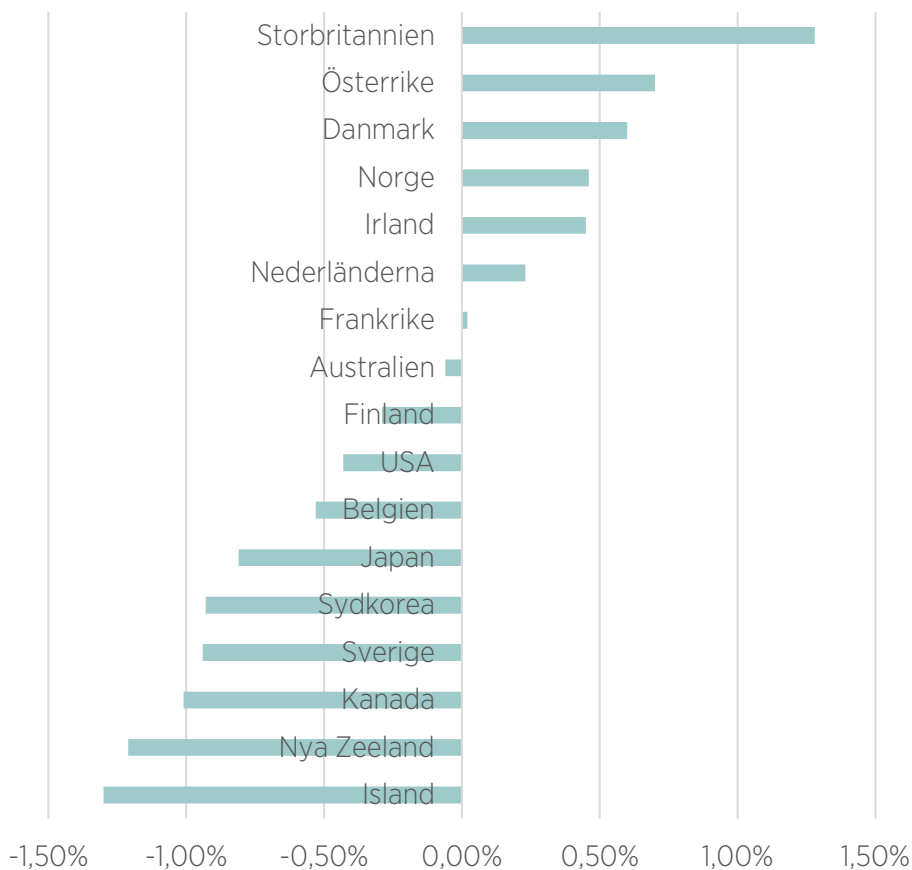
⁸ I arbetskraften ingår personer som är antingen sysselsatta eller arbetslösa. Relativa arbetskraftstalet: Andelen (%) personer i arbetskraften av befolkningen. För vidare information hänvisas till SCB.

Kvinnor i Sverige lämnade oftare arbetskraften jämfört med andra länder

Enligt en jämförelse av World Economic Forum (WEF), ökade könsskillnaden i relativt arbetskraftstal närmare en procent i Sverige under de första månaderna av pandemin⁹. Indexet baseras på det relativa arbetskraftstalet för kvinnor och män, som visar hur många procent av det totala antalet kvinnor och män i arbetsför ålder (i WEF:s analys 15–64 år) som arbetar eller söker jobb. Indexet syftar till att visa förändringen i relativt arbetskraftstal bland kvinnor och män före och efter pandemin. En positiv siffra innebär att fler män än kvinnor gick i pension eller slutade söka arbete under pandemin jämfört med före pandemin. En negativ siffra innebär att fler kvinnor än män gick i pension eller slutade söka arbete av olika anledningar. Exempelvis lämnade fler kvinnor än män arbetskraften i Sverige, Kanada, Nya Zeeland, Island. Fler män än kvinnor lämnade däremot arbetskraften i Storbritannien, Österrike, Danmark, Norge enligt indexet.

⁹ World Economic Forum. *Global Gender Gap Report 2021*. 2021, s. 48.

Figur 2 Förändring i procent i kvinnors relativa arbetskraftstal i förhållande till mäns¹⁰, före/efter covid-19¹¹

Källa: World Economic Forum¹² med statistik från International Labour Organization

Sysselsättning

Statistik från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) visar att sysselsättningen minskade i snabb takt under våren 2020 och nådde de lägsta nivåerna under sommaren 2020.

¹⁰ Kvinnors relativa arbetskraftstal i förhållande till mäns beräknas som "Andelen kvinnor i arbetskraften av alla kvinnor mellan 15-64 år / Andelen män i arbetskraften av alla män mellan 15-64 år".

¹¹ Arbetskraftsdeltagande före pandemin beräknas som genomsnittet av K2 2019 och K3 2019 och efter pandemin beräknas som genomsnittet av K2 och K3 2020.

¹² World Economic Forum. *Global Gender Gap Report 2021*. 2021, s. 48.

Under hösten började sysselsättningen så sakta att öka igen, mycket på grund av de införda stöden till arbetsgivare, som exempelvis stöd till korttidsarbete och omställningsstöd.

Sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män ökade på grund av att sysselsättningen minskade mer för kvinnor än för män. Andra kvartalet 2020 minskade sysselsättningen till exempel med närmare 70 000 kvinnor och 40 000 män i åldern 16–64 år jämfört med samma kvartal ett år tidigare. Det motsvaras av en minskning med tre procent för kvinnor och med två procent för män.

Tabell 1 Förändring av antal sysselsatta som kvartalsgenomsnitt jämfört med samma kvartal föregående år, efter kön för 16–64 år respektive 15–24 år, 2020–2021. Samt förändring av antal sysselsatta per kvartal i 1000-tal. Procent (%)

	Kvinnor		Män		Kvinnor		Män	
	16–64 år	15–24år	16–64 år	15–24 år	16–64 år	15–24 år	16–64 år	15–24 år
2020K2	-3%	-13%	-2%	-10%	-69,8	-32,8	-39	-26,8
2020K3	-2%	-12%	-3%	-15%	-39,2	-32,7	-69,9	-43,8
2020K4	-2%	-14%	-1%	-4%	-46,7	-35,2	-20,2	-10,6
2021K1	-3%	-8%	-3%	-10%	-64,8	-16,3	-68,8	-22,3
2021K2	1%	14%	0%	2%	22,6	29,4	0,1	4,9
2021K3	1%	6%	1%	7%	21	14,7	36,7	18,4

Källa: Arbetskraftsundersökningen, AKU, SCB.

Att pandemin i så stor utsträckning slog mot branscher där många ingångsjobb finns och, som sysselsätter unga och utrikesfödda bidrog till att sysselsättningen minskade mer för unga och utrikes födda än för äldre och inrikes födda. Både åldersgruppen 15–24 år och gruppen 25–34 drabbades hårdare än äldre.

Andra kvartalet 2020 minskade sysselsättningen till exempel med närmare 33 000 kvinnor och 27 000 män i åldern 15–24 år jämfört med samma kvartal ett år tidigare. Det motsvaras av en minskning med 13 procent för kvinnor och 10 procent för män.

För inrikes födda kvinnor minskade sysselsättningen med 2,1 procent och för utrikes födda med 6,3 procent. Motsvarande sysselsättningsminskning för inrikes födda män uppgick till 2,0 procent, för utrikes födda män var sysselsättningen i princip oförändrad. För unga kvinnor i åldern 15–24 år minskade sysselsättningen med 13 respektive 14,6 procent för inrikes och utrikes födda.

För de unga männen minskade sysselsättningen med 13,7 procent för inrikes födda och ökade med 3,5 procent för de utrikesfödda enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU).

Sysselsättningsgraden är lägre för utrikes än för inrikes födda. För inrikes födda kvinnor har sysselsättningsgraden minskat marginellt om kvartal 2 jämförs under tre år. Från närmare 82 procent 2019 till 80 respektive 81 procent åren 2020 och 2021. För utrikes födda kvinnor uppgick sysselsättningsgraden andra kvartalet 2019 till 63 procent, jämfört med 58 respektive 59 procent åren 2020 och 2021. Motsvarande siffror för inrikes födda män uppgick till 83 och 82 respektive 81 procent, jämfört med 72, 69 och 72 procent för utrikes födda män.

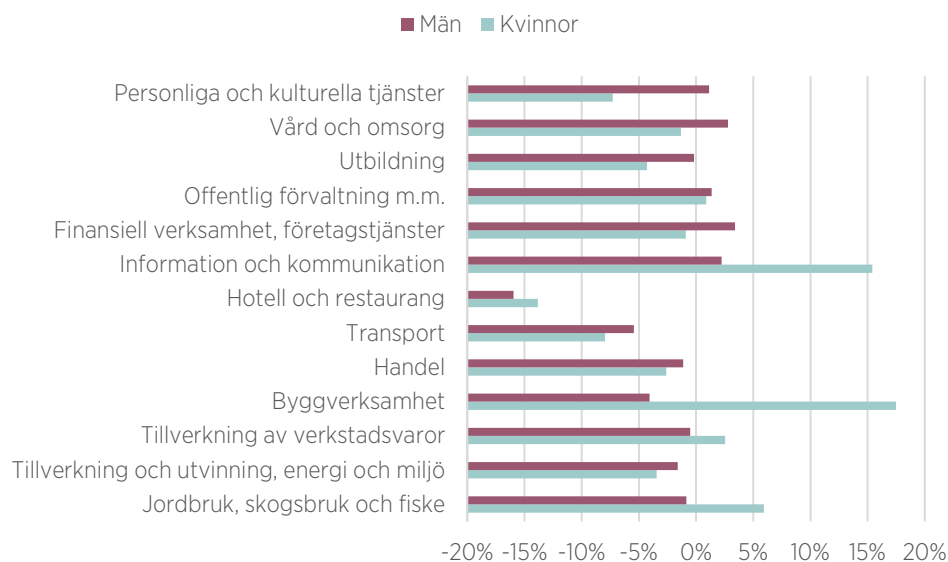
Statistik från arbetskraftsundersökningarna visar att sysselsättningen minskade som årsgenomsnitt mellan 2019 och 2020 i de flesta branscher. Störst var minskningen av sysselsatta kvinnor i hotell- och restaurang, följt av transport och personliga och kulturella tjänster, där sysselsättningen minskade med 14,8 och 7 procentenheter. Sysselsättningsminskningen för män uppgick till 16 och 5 procentenheter i hotell- och restaurang respektive transport, men inom personliga och kulturella tjänster ökade istället antalet sysselsatta män med 1 procentenhet. Inom byggverksamhet¹³, information och kommunikation samt tillverkning av verkstadsvaor, offentlig förvaltning samt inom jord, skog och fiske ökade sysselsättningen för kvinnor.

För män ökade sysselsättningen inom information och kommunikation, finansiell verksamhet, företagstjänster, offentlig förvaltning med mera, vård och omsorg samt inom personliga och kulturella tjänster.

¹³ Enligt AKU var det i genomsnitt 348 000 kvinnor anställda inom byggverksamhet i Sverige 2020. Det motsvarar tio procent av de anställda i branschen.

Enligt AKU var det i genomsnitt 268 000 kvinnor anställda inom information och kommunikation i Sverige 2020. Det motsvarar 30 procent av de anställda i branschen.

Figur 3 Förändring av antal sysselsatta som årsgenomsnitt mellan 2019 och 2020, efter kön och bransch (SNI). Procent (%)

Källa: Arbetskraftsundersökningarna, AKU, SCB

En utblick i Europa

I en rapport från European Institute for Gender Equality (EIGE):¹⁴ om pandemins socioekonomiska effekter på jämställdhet i EU-länderna framgår att pandemin drabbade unga kvinnor, kvinnliga företagare och kvinnor med tidsbegränsade anställningar hårdast. Den genomsnittliga sysselsättningen för personer över 15 år i EU minskade med cirka två procent mellan andra kvartalet 2019 och 2020, men sjönk med drygt tio procent för unga¹⁵ kvinnor och med drygt nio procent för unga män. Nedgången i sysselsättningsgraden har också varit allvarlig för utrikes födda¹⁶ i EU. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden för kvinnor födda i EU sjönk med cirka tre procent mellan andra kvartal 2019 och 2020.

Den genomsnittliga sysselsättningsgraden för utrikes födda kvinnor i EU uppgick till 50¹⁷ procent andra kvartalet 2020. Det kan jämföras med 58 procent för utrikes födda kvinnor i Sverige.

¹⁴ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021.

¹⁵ 15 – 24 år

¹⁶ Personer som är födda antingen utanför EU eller i en annan medlemsstat än den de bor.

¹⁷ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 9.

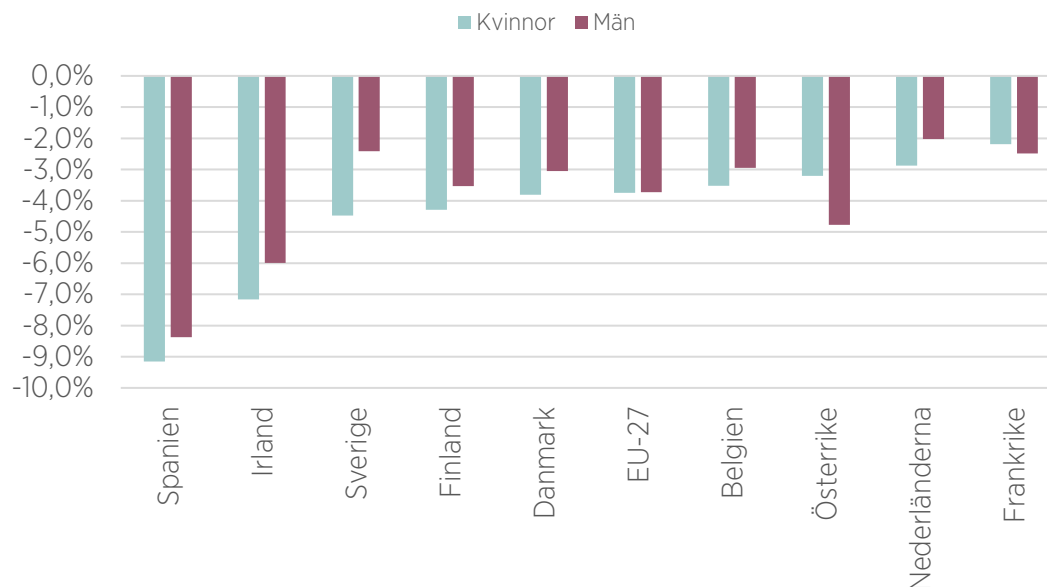
Även om utrikes födda män också drabbades av en stor nedgång i sysselsättning under den första vågen var cirka 68 procent inom EU sysselsatta under andra kvartalet 2020. Utrikes födda kvinnor utför en stor del av arbeten som inte kan utföras på distans, till exempel arbete inom städning och personlig assistans som avbröts eller bromsades in i många länder under pandemin på grund av nedstängningar. Det utmanade utrikes födda kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden under pandemin ytterligare.¹⁸

Enligt EIGE:s index¹⁹ som mäter förändring i sysselsättningen under pandemin, framkommer inga skillnader mellan könen i genomsnittlig minskning i sysselsättningen i EU27 totalt. Indexvärdet för andra kvartalet 2020 beräknas genom ett värde som baseras på ett genomsnitt för tillväxten av sysselsättningen under de senaste fem årens andra kvartal. Mellan andra kvartalet 2014 och andra kvartalet 2019 i exempelvis Sverige var den genomsnittliga sysselsättningstillväxten cirka två procent för både kvinnor och män. Mellan andra kvartalet 2019 och andra kvartalet 2020 minskade dock sysselsättningen med cirka tre procent för kvinnor och en procent för män. Därför är indexvärdet för Sverige minus fem procent för kvinnor och minus tre procent för män. I EU27 ligger indexvärdet på närmare minus fyra för både kvinnor och män.

¹⁸ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 9.

¹⁹ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 10.

Figur 4 Covid-19-pandemins inverkan på sysselsättningen²⁰ under andra kvartalet 2020 efter kön och land (% , 15+ år)

Källa: European Institute for Gender Equality²¹ med statistik från Eurostat.

Fast och tidsbegränsat anställda

För personer med tidsbegränsade anställningar minskade sysselsättningen betydligt mer än för dem med tillsvidareanställning. Nedbrutet på kön och ålder är bilden dock mer komplex. Siffror från arbetskraftsundersökningarna AKU, visar att minskningen av fast anställda unga män var större än minskningen för unga kvinnor. Men när det kommer till åldersgruppen 16-64 år minskade sysselsättningen svagt för fast anställda kvinnor medan den i princip var oförändrad för män.

För personer med tidsbegränsade anställningar i åldern 16-64 år återfinns inga skillnader mellan könen. För unga med tidsbegränsade anställningar var skillnaden stor. Där minskade sysselsättningen med sju procent för kvinnor medan den ökade med sex procent för män.

²⁰ Inverkan under K2 2020 beräknat som den procentuella förändringen av antalet sysselsatta K2 2020 jämfört med K2 2019 minus den genomsnittliga årliga tillväxttakten för sysselsättningen mellan K2 2014 och K2 2019.

²¹ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 10.

Tabell 2 Förändring av antal fast respektive tidsbegränsat anställda som årsgenomsnitt mellan 2019 och 2020, efter kön och ålder.

Procent (%)

Ålder	Fast anställda		Tidsbegränsat anställda	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
20-24	-9,2%	-12,5%	-7,1%	6,0%
16-64	-1,0%	0,1%	-6,8%	-6,8%

Källa: Arbetskraftsundersökningen, (AKU).

Tabell 3 Antal fast respektive tidsbegränsat anställda som årsgenomsnitt 2020, efter kön och ålder. (1000-tal)

Ålder	Fast anställda		Tidsbegränsat anställda	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
20-24	71,7	99,2	79,6	77,5
16-64	1 830,8	1 947,6	357,4	294,1

Källa: Arbetskraftsundersökningen, (AKU).

Resultaten bekräftas i en studie av Angelov och Waldenström²², som visar att sysselsättningen ökade bland offentligt anställda under pandemin. Enligt deras beräkningar ökade sysselsättningen i offentlig sektor med 0,1 procent för kvinnor och med 0,9 procent för män. I privat sektor minskade sysselsättningen mer för kvinnor än för män och uppgick till 3,2 procent respektive 2,0 procent. Angelov och Waldenström²³ drar slutsatsen att hela den minskade sysselsättningen under pandemin kan hänföras den privata sektorn. De menar också att resultaten visar att ökningen av sysselsatta framför allt har skett bland låginkomstjobb, antingen i form av heltidsanställningar med tillfälliga anställningar eller tillsvidareanställningar med låga löner.

Tidigare kriser har visat att under de tidiga faserna av återhämtningar tenderar arbetsgivare att vara försiktiga med att anställa.

Under dessa perioder föredrar arbetsgivare ofta lösare, tidsbegränsade anställningar på grund av hög osäkerhet och hårdare konkurrens att minska kostnaderna.

En liknande ökning av osäkrare anställningsformer växte fram efter den svåra svenska krisen på 1990-talet. Förutom långsam jobbtillväxt och högre arbetslöshet,

²² Nikolay Angelov and Daniel Waldenström, "COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Monthly Population Registers", IFN Working Paper No. 1396, 2021.

²³ Sid 21-22 Nikolay Angelov and Daniel Waldenström, COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Monthly Population Registers, IFN Working Paper No. 1396, 2021.

som höjde hindren för inkludering av grupper med svagare ställning på arbetsmarknaden, finns det risker för ökning av osäkra anställningsformer och ökad polarisering på arbetsmarknaden med ökade inslag av lågbetalda jobb i pandemins spår.²⁴

Kvinnor hårt drabbade i Europa

Åtgärderna för att motverka smittspridningen påverkade egenföretagare, tillfälligt anställda och deltidsanställda starkt även i EU och kvinnor är oproportionerligt representerade bland osäkrare anställningsformer. Till exempel står kvinnor för 68 procent av de registrerade sammanlagda minskningen bland deltidsarbetande i EU i åldern 15–64 år. I Sverige förlorade närmare 44 000 kvinnor sina deltidsjobb mellan andra kvartal 2019 och 2020 medan nästan 18 000 fler män började arbeta deltid under samma period.

Tabell 4 Förändring i sysselsättning i åldern 15–64 år mellan kvartal 2, 2019 och kvartal 2, 2020, efter kön och anställningsformer.

	Förändring i 1 000-tal mellan K2 2019 och K2 2020			Förändring i procent mellan K2 2019 och K2 2020			Procent av kvinnor i samtliga jobbförluster
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga	
Deltid i Sverige	-44	18	-26	-6%	5%	-2%	168%
Deltid i EU-27	-1 001	-481	-1 482	-4%	-5%	-4%	68%
Heltid i Sverige	-28	-59	-86	-2%	-3%	-2%	32%
Heltid i EU-27	-1 538	-2 265	-3 803	-2%	-2%	-2%	40%
Tidsbegränsad anställning i Sverige	-58	-16	-74	-15%	-5%	-10%	79%
Tidsbegränsad anställning i EU-27	-2 083	-2 126	-4 209	-17%	-17%	-17%	49%
Egenföretagare i Sverige	-1	-17	-17	-0,4%	-5%	-4%	3%
Egenföretagare i EU-27	-223	-414	-636	-3%	-2%	-2%	35%

Källa: European Institute for Gender Equality²⁵ med statistik från Eurostat.

²⁴ Nordiska ministerrådet. *The Future of Work in the Nordic Countries*. 2021, s. 77.

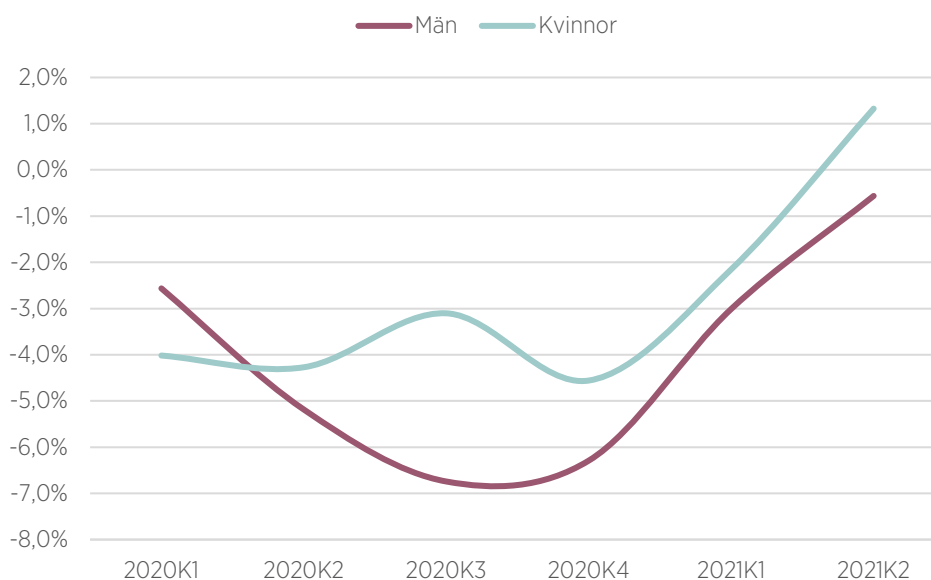
²⁵ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 22.

Arbetade timmar

Procentuellt minskade antalet arbetade timmar mer än antalet sysselsatta under 2020. En bidragande orsak till det är det stora antalet personer som omfattades av stöd till korttidsarbete och indikerar en motståndskraft i sysselsättningen tack vare de åtgärder som infördes.²⁶ Det innebär också att frånvaron ökade bland de sysselsatta. Faktiskt arbetade timmar minskade betydligt mer för män än för kvinnor.

Figur 5 Förändring av faktiskt arbetade timmar jämfört med samma kvartal föregående år, 15-74 år, månad, KV1 2020 – KV2 2021.

Procent (%)

Källa: Arbetskraftsundersökningen, (AKU).

I rapporten från EIGE, som bygger på samma data²⁷ jämförs förändringen i arbetade timmar för kvinnor och män i olika länder i EU.²⁸ Den visar att kvinnors totalt arbetade timmar minskade mer än mäns totala arbetstimmar under pandemin i genomsnitt i EU. Några länder tillsammans med Sverige sticker ut och visar på

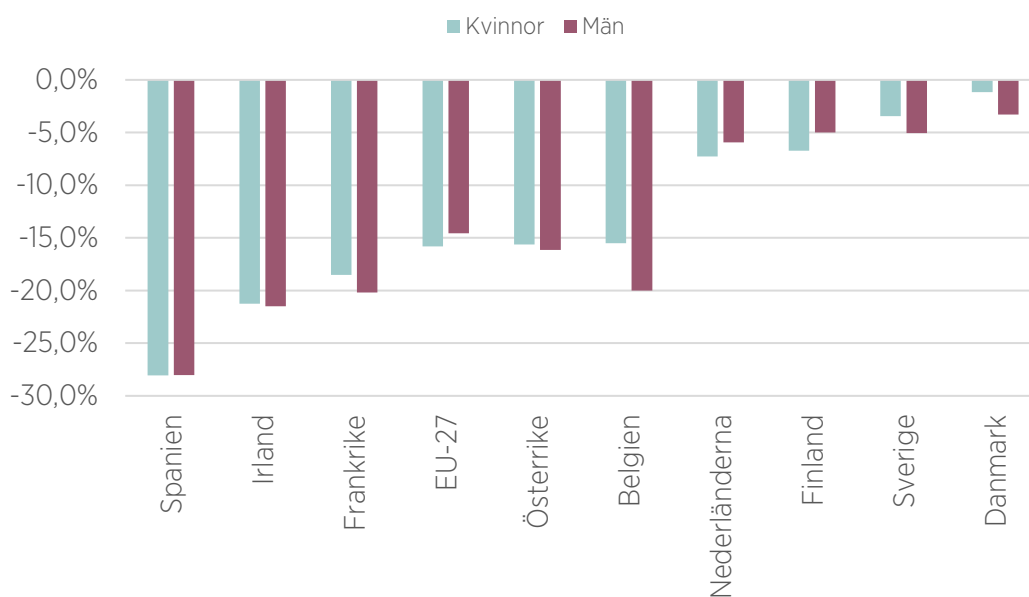
²⁶ SCB, Arbetsmarknaden under coronapandemi, AM 110 SM 2101

²⁷ Labour Force Survey (LFS).

²⁸ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 11.

motsatt trend. I Belgien, Frankrike och Danmark minskade de arbetade timmarna också mer för män än för kvinnor.²⁹

Figur 6 Förändring i procent i index för faktiska arbetade timmar mellan K2 2019 och K2 2020 efter kön (indexpoäng 2006 = 100, säsongrensade data, 20–64 år)

Källa: European Institute for Gender Equality³⁰ med statistik från Eurostat.

I en artikel om pandemins effekter på den ekonomiska jämställdheten i olika länder diskuterar Alon m.fl.³¹ att konjunkturedgången som följd av pandemin drabbade kvinnors sysselsättningsmöjligheter hårdare än mäns, till skillnad från tidigare globala lågkonjunkturer som drabbade män i större utsträckning än kvinnor. Författarnas slutsatser baseras både på deras litteraturoversikt kring bland annat effekterna av skolstängningar på arbetsmarknaden i olika länder under pandemin samt genom regressionsanalyser. I 18 av 28 analyserade höginkomstländer (22 EU-länder inklusive Sverige, Island, Kanada, Norge, Schweiz, Storbritannien och

²⁹ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 11.

³⁰ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 11.

³¹ Alon, Titan, Sena Coskun, Matthias Doepke, David Koll, and Michèle Tertilt. *From Mancession to Shecession: Women's Employment in Regular and Pandemic Recessions*. No. w28632. National Bureau of Economic Research, 2021.

USA) minskade kvinnors sysselsättning mer än mäns under pandemin. I 19 av 28 länder minskade även arbetade timmar mer för kvinnor än män. Viktigt att påpeka är att även i länder där inverkan på kvinnor och män var likartad är denna utveckling, en påtaglig avvikelse från vanliga lågkonjunkturer, som tenderar att vara ”*mancessions*” (lågkonjunkturer som drabbats män hårdare).

Enligt författarnas beräkningar var inverkan av pandemin på i förhållande till mäns i alla analyserade länder, med undantag för Irland och Sverige, större än vad som kunde väntas baserat på tidigare lågkonjunkturer. Kvinnors arbetade timmar har alltså påverkats mindre på grund av pandemin i Sverige än väntat baserat på utvecklingarna under de tidigare lågkonjunkturerna. Författarna antar att begränsade skolstängningar har bidragit till detta.

World Economic Forum (WEF):s kvantitativa analys kring skolstängningar visar att skolstängningar har en negativ och betydande inverkan på arbetskraftsdeltagandet, även om det finns flexibla arbetsmöjligheter och bra barnomsorg³². Dessutom menar EIGE att skolstängningar, försämrade arbetsmarknadsmöjligheterna ytterligare för föräldrar, särskilt mödrar, och ökade risken för fattigdom bland hushåll med hemmaboende barn³³.

Högre andelen sysselsatta män som var frånvarande

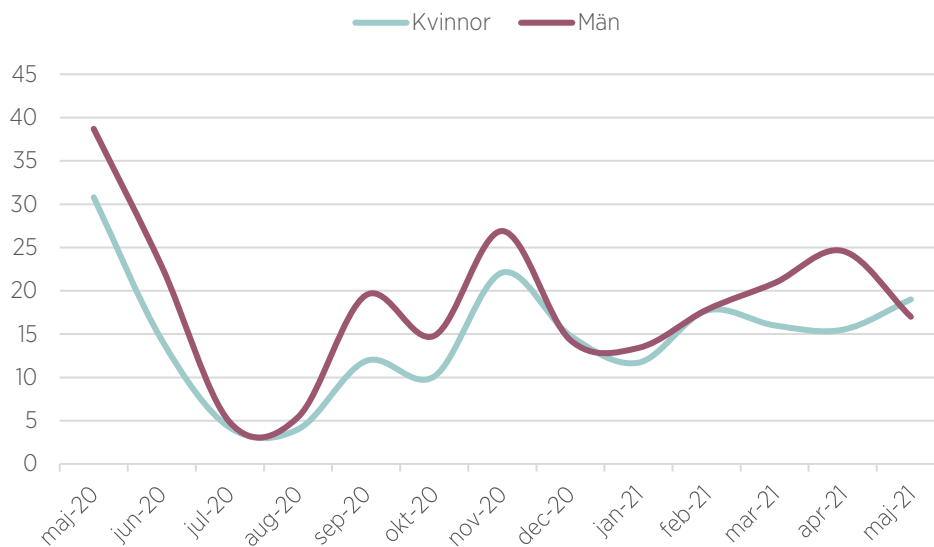
Andelen sysselsatta som var frånvarande hela veckan ökade tydligt under våren 2020 för att sedan återhämta sig succesivt. I april var andelen som högst, 19,2 procent, vilket var 4,2 procentenheter högre än i februari. Fler än vanligt var frånvarande på grund av permittering och arbetsbrist under 2020. I april uppgav 68 000 permittering och 52 000 arbetsbrist som skäl för frånvaro hela veckan, enligt icke-säsongrensade data.

Andelen män som har svarat att de är frånvarande på grund av covid-19 har varit konstant högre än andelen kvinnor.

³² World Economic Forum. *Global Gender Gap Report 2021*. 2021, s. 55.

³³ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 33.

Figur 7 Andel frånvarande som uppgav att deras frånvaro var kopplad till covid19, 20-64 år, maj 2020 – maj 2021, efter kön. Procent (%)

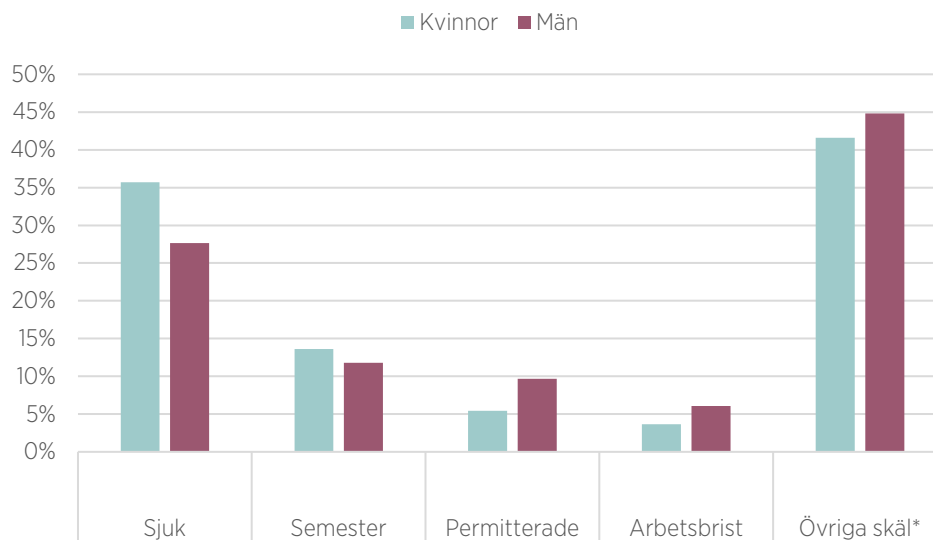

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Kommentar: icke säsongrensade data (variationer mellan månader som beror på olikheter i säsong för månadsvärde är inte bortrensade).

Skälen bland de frånvarande skiljer sig mellan kvinnor och män. Det mest framträdande är att fler kvinnor uppgav sjukdom och semester som skäl, medan fler män uppgav permittering, arbetsbrist och övriga skäl i större utsträckning än kvinnor.

Figur 8 Andel helt frånvarande efter huvudsakligt skäl, 20–64 år, november 2020, efter kön. Procent (%)

* Övriga personliga skäl, arbetsmarknadsskäl samt arbetstidens förläggning och helg

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna (AKU).

Varslade står endast för en del av den ökande arbetslösheten

Av de drygt 89 000 personer som varslades om uppsägning från mars till och med juni 2020 visar Arbetsförmedlingens uppföljning efter sex månader att närmare 52 000 personer hade blivit uppsagda efter lagda varsel. Av de var 46 procent kvinnor och 54 procent män. Av de som funnits med på personförteckningar över uppsagda har drygt 23 000 personer varit inskrivna på Arbetsförmedlingen som arbetslösa någon gång under efterföljande sex månader från lagt varsel, 45 procent av dessa var kvinnor och 55 procent män³⁴.

Antalet och andelen som blivit uppsagda och arbetslösa under uppföljningsperioden skiljer sig för olika branscher. Uppföljning efter sex månader visar att störst andel uppsagda bland de som varslats återfinns inom hotell- och restaurangverksamhet (71 procent) varav 56 procent kvinnor och 44 procent män, kultur, nöje och fritid (68 procent) 57 procent kvinnor och 43 procent män och byggverksamhet (64 procent) 10 procent kvinnor och 90 procent män. Störst andel som varit inskrivna på Arbetsförmedlingen som arbetslösa under uppföljningsperioden återfinns inom hotell- och restaurangverksamhet (35 procent) varav 51 procent kvinnor och 49 procent män, uthyrning, fastighetservice, resetjänster och andra stödtjänster (33 procent) varav 41 procent kvinnor och 59

34 Varsel under pandemin – uppföljning av varsel lagda mars – juni 2020, Af-2021/0003 1533).

procent män och handel (26 procent) varav 65 procent kvinnor och 35 procent män.

Betydligt fler än de som varslades har drabbats av arbetslöshet, vilket blir tydligt genom att följa arbetslöshetsutvecklingen. Antalet arbetslösa steg snabbt på bred front under våren 2020. Den var som högst i juli 2020, men började att stabiliseras redan under hösten 2020. En utveckling som har fortsatt även under 2021.

Arbetslöshetsutveckling

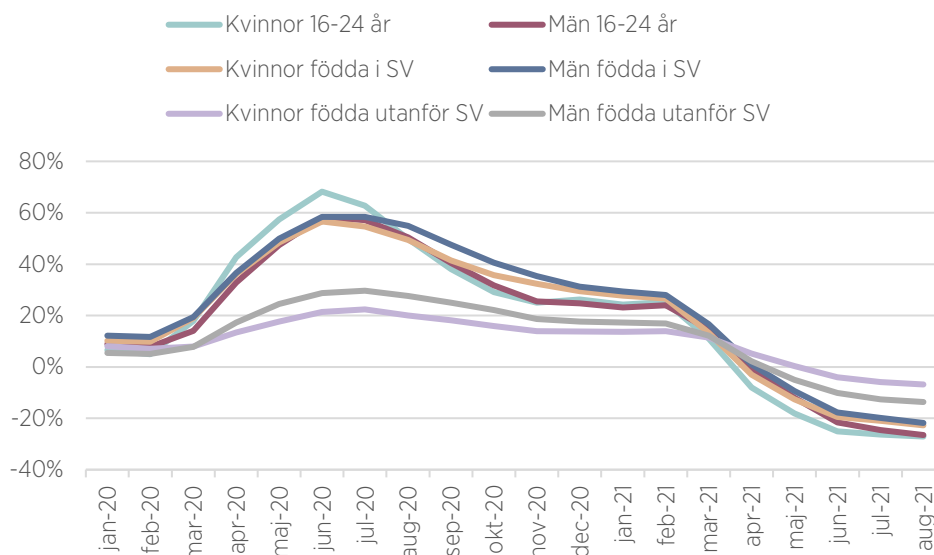
Arbetslösheten har påverkats påtagligt av pandemin och är betydligt högre bland utrikes födda än bland inrikes födda personer. Högst är den för utrikesfödda kvinnor. Statistik från arbetskraftsundersökningarna (AKU) visar att utvecklingen i relativ arbetslöshet under 2020 följde samma mönster för kvinnor och män födda utanför Sverige. För inrikes födda steg arbetslösheten dock något mer bland män än bland kvinnor.

För djupare analyser av arbetslöshetsutvecklingen är arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik en användbar källa.

Den visar att under inledningen av pandemin steg arbetslösheten mest för kvinnor i åldern 16–24 år, följt av inrikes födda män och män i åldern 16–24 år.

För de unga kvinnorna bromsade ökningstakten in före övriga grupper och när antalet inskrivna arbetslösa började minska i april 2021, var minskningstakten betydligt högre för de unga kvinnorna 16–24 år än för övriga grupper. För kvinnor födda utanför Sverige dröjde det till juni 2021 innan arbetslösheten började att minska och för motsvarande grupp män började antalet att minska i maj.

Figur 9 Förändring av antal inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen jämfört med samma månad föregående år, efter kön. Procent (%)

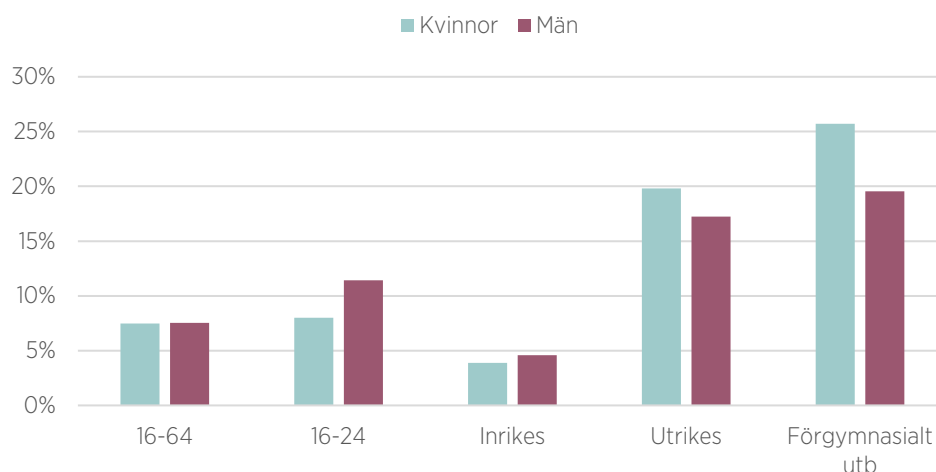

Källa: Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik.

Arbetslösheten varierar stort för olika grupper av kvinnor och män

Arbetslösheten skiljer sig mycket åt mellan olika grupper enligt Arbetsförmedlingens statistik. I september 2021 var andelen inskrivna arbetslösa kvinnor och män 7,5 procent. För kvinnor i åldersgruppen 16-24 år var den lägre än för män i samma ålder och uppgick till 8,0 jämfört med 11,4 procent. För inrikes födda är arbetslösheten betydligt lägre än för utrikes födda. För inrikes födda kvinnor uppgick arbetslösheten till 3,9 jämfört med 4,6 procent för inrikes födda män. För utrikes födda kvinnor uppgick motsvarande siffra till 19,8 procent jämfört med 17,2 procent för utrikes födda män. En annan grupp med höga arbetslöshetstal är personer med högst förgymnasial utbildning, där arbetslösheten uppgick till 25,7 procent för kvinnorna, jämfört med 19,6 procent bland män.

Figur 10 Andel inskrivna arbetslösa (16–64 år) efter den registerbaserade arbetskraften, efter kön, för personer 16-24 år, 16-64 år, inrikes/utrikes född samt förgymnasialt utbildad. Procent (%)

Källa: Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik.

Grupper med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden

Arbetsförmedlingen följer sedan lång tid tillbaka utvecklingen av inskrivna arbetslösa uppdelat på arbetslösa med svag konkurrensförmåga och övriga arbetslösa. Till grupper med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden räknas inskrivna arbetslösa som:

- är födda utanför Europa
- saknar fullständig gymnasieutbildning
- har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga
- är 55 år eller äldre

En gemensam nämnare för inskrivna arbetslösa som har svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden är att de i genomsnitt löper en högre risk än andra att hamna i långvariga perioder av arbetslöshet (även om det finns betydande variationer mellan individer). Detta då antalet personer som lämnar för arbete är lägre i dessa grupper än bland övriga inskrivna arbetslösa³⁵.

Vid en analys av förändringen av antalet inskrivna arbetslösa jämfört med motsvarande månad föregående år framgår att det i synnerhet är en grupp som märker ut sig. Under pandemin ökade arbetslösheten generellt, men särskilt tuff

³⁵ Arbetsförmedlingen (2021) *Arbetsmarknadsutsikterna våren 2021 - Utvecklingen på arbetsmarknaden 2021–2022*.

situation har gruppen kvinnor med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden som varit arbetslösa och utan arbete i mer än 24 månader. I slutet av september var antalet inskrivna arbetslösa kvinnor med svag konkurrensförmåga och mer än 24 månaders tid i arbetslöshet uppe i närmare 45 000 personer. Motsvarande siffra för män uppgick till drygt 40 000 personer. Antalet kvinnor och män som inte tillhör någon av de fyra grupperna har också ökat under pandemin och i september 2021 uppgick antalet inskrivna kvinnor som inte bedöms tillhöra gruppen med svag konkurrensförmåga till närmare 5 700 personer och motsvarande grupp män uppgick till 6 800.

I rapporten *Arbetsmarknadsutsikterna våren 2021* menar Arbetsförmedlingen att arbetsmarknadseffekterna av pandemin är särskilt svår för utrikes födda kvinnor som saknar utbildning motsvarande grundskola och som har en synnerligen svag koppling till arbetsmarknaden³⁶. Gruppen har en låg sysselsättningsgrad och de drabbas i hög grad av arbetslöshet när de träder in på arbetsmarknaden. Dessutom ger de arbetslöshetsnivåer som presenteras i olika sammanhang inte en fulltäckande bild över deras situation eftersom närmare hälften av de utrikes födda kvinnorna inte deltar i arbetskraften. Arbetsförmedlingen bedömer att framtiden kommer att bli särskilt svår för arbetslösa med svag konkurrensförmåga såsom utrikes födda kvinnor och för de som var arbetslösa redan innan krisen. Situationen för kortutbildade bedöms bli svårare framöver som en följd av den påskyndade strukturomvandlingen såsom digitalisering av jobb som ställer högre krav på arbetskraftens kompetenser enligt samma rapport.

Unga har drabbats hårdare av arbetslöshet

Under våren 2020 steg arbetslösheten snabbare för unga än för äldre. Enligt AKU steg arbetslösheten bland 15–24-åringar från 20,1 procent i februari till 27,7 procent i juni 2020, vilket var en betydligt större ökning än motsvarande ökning för resten av befolkningen. Unga med svagare sociala skyddsnät och betyg som inte möjliggör högre studier riskerar att drabbas hårdare än andra eftersom de ofta har färre alternativa inkomstkällor. Pandemins ekonomiska effekter kan därför antas slå särskilt hårt mot unga från socioekonomiskt utsatta miljöer³⁷.

SCB har gjort en kartläggning av inträdet på arbetsmarknaden för de som läst ett yrkesförberedande program på gymnasiet, som visar att andelen anställda kvinnor ligger omkring fem procentenheter högre, både under 2019 och 2020³⁸. Av de drygt 25 000 personer som läst ett yrkesprogram var omkring 40 procent (10 000) kvinnor och 60 procent (15 000) män. Under andra halvåret 2020 sjönk andelen

³⁶ Arbetsförmedlingen, *Arbetsmarknadsutsikterna våren 2021. Utvecklingen på arbetsmarknaden 2021–2022*. Af-2021/0030 6123, s. 39.

³⁷ Försäkringskassan, Bostadsbidrag under coronapandemin, Korta analyser 2021:2.

³⁸ SCB, Inträdet på arbetsmarknaden under coronapandemin.

anställda jämfört med motsvarande månad 2019, både kvinnor och män som examinerats från ett yrkesprogram. Inom vård- och omsorgsprogrammet och naturbruksprogrammet är skillnaderna små mellan 2019 och 2020 medan det för hantverksprogrammet är större skillnader. De två yrkesprogram där skillnaden i andelen anställda mellan 2019 och 2020 är störst är restaurang- och livsmedelsprogrammet samt hotell och turismprogrammet. För restaurang- och livsmedelsprogrammet är det en relativt jämn könsfördelning medan det är betydligt vanligare att kvinnor läser hotell- och turismprogrammet som dock är ett av de minsta yrkesprogrammen.

Till följd av pandemins konsekvenser har många ungdomar och studenter förlorat extrajobb och fått studier inställda eller uppskjutna enligt analysen från Arbetsförmedlingen³⁹. Konkurrenten om studieplatser har ökat då unga som planerat att resa eller arbeta innan man går vidare till högre studier nu mer än tidigare har sökt sig till högskolan. För de unga som lämnar utbildningar och planerade att etablera sig på arbetsmarknaden har fått det svårare att överhuvudtaget hitta ett jobb. Som en konsekvens av den lägre efterfrågan på arbetsmarknaden utbildar sig allt fler längre än vad de planerat. Ett annat faktum som betonades i analysen är att av ungdomar med minst en fullständig gymnasieutbildning 2021 utgjorde kvinnor 23 procent och män 33 procent, mot 2020 då kvinnor utgjorde 25 procent och män 36 procent. Under 2020 var det genomgående fler kvinnor än män som lämnade det arbetsmarknadspolitiska programmet ”jobbgaranti för ungdomar” för studier.

Större jobbmöjligheter för traditionellt kvinnodominerade yrken inom exempelvis vård och omsorg där det finns ett stort behov av arbetskraft kan delvis förklara skillnaden mellan kvinnor och män som lämnade arbetslöshet för arbete. En annan förklaring handlar om att kvinnor generellt är mer studiemotiverade och i högre grad väljer att studera vidare menar Arbetsförmedlingen. När det gäller arbetsmarknadsmöjligheter visar Arbetsförmedlingens analys att under pandemins inledande månader under våren 2020 ökade arbetslösheten för både unga kvinnor och män i åldern 18 och 24 år. Från och med juli månad 2020 minskade ungdomsarbetslösheten något och det var då fler unga kvinnor än män som lämnade arbetslösheten och började studera.

Under 2019 och i början av 2020 hade andelen inskrivna arbetslösa ungdomar som varit inskrivna utan arbete i mer än sex månader minskat successivt tills pandemin bröt ut. Under juni 2020 nåddes den lägsta siffran på flera år, då 30 procent av alla unga var långtidsarbetslösa (varit inskrivna utan arbete i mer än 6 månader). Under hösten 2020 steg antalet långtidsarbetslösa ungdomar då pandemins effekter

³⁹ Arbetsförmedlingen. *Hur har Covid-19 påverkat arbetsmarknaden för ungdomar? Analys av perioden januari 2019 - juli 2021*. Af-2021/0039 5781, s. 15.

började få mer långsiktiga effekter på arbetsmarknaden. I juli 2019 var 41 procent av de inskrivna arbetslösa ungdomarna långtidsarbetslösa, samma månad 2020 utgjorde gruppen 31 procent. I juli 2021 låg siffran på 45 procent. Sedan sommarmånaderna 2020 ökade andelen långtidsarbetslösa ungdomar med 14 procentenheter, detta kan ses som en tydlig effekt av pandemin och den svårare arbetsmarknadssituationen för ungdomar.

En rapport från Universitetskanslersämbetet (UKÄ) drar slutsatserna att pandemin på kort sikt, och på totalnivå, inte verkar ha haft någon påtaglig påverkan på hur stor andel av de nyutexaminerade studenterna som kan försörja sig på arbetsmarknaden. Det finns en viss nedgång mellan åren, men tre fjärdedelar har fortfarande en bra möjlighet till försörjning och cirka nio av tio har någon form av löneinkomst ett halvår efter examen. Rapporten analyserar nyutexaminerade studenter som tjänade mer än 20 000 kronor i månaden, vilket enligt UKÄ anses vara ”en bra möjlighet att försörja sig.” 20 000 kronor i månaden är också måttet för ”en bra möjlighet att försörja sig” i andra UKÄ-analyser om examinerade på arbetsmarknaden. År 2019 tjänade 80 procent av nyutexaminerade kvinnor och 75 procent av nyutexaminerade män över 20 000 kronor per månad ett halvår efter examen enligt rapporten. År 2020 var det 78 procent kvinnor och 71 procent män. Det innebär att nyutexaminerade män verkar ha påverkats av pandemin i högre utsträckning än kvinnor. Enligt rapporten finns troligen förklaringen till det i den könssegregation som råder på arbetsmarknaden, där de mansdominerade branscherna inom privat sektor verkar ha drabbats hårdare av pandemin än kvinnodominerade branscher inom främst offentlig sektor⁴⁰.

Långtidsarbetslösheten har slagit hårt mot utrikesfödda kvinnor

Bland de inskrivna arbetslösa i september 2021 hade 27 procent av de inskrivna kvinnorna varit arbetslösa minst 24 månader, jämfört med 23 procent bland männen. Ett år tidigare uppgick motsvarande siffror till 21 respektive 17 procent.

När arbetslösheten ökade kraftigt i inledningen av pandemin kom många personer med färsk arbetslivserfarenhet till Arbetsförmedlingen.

När efterfrågan på arbetskraft sedan ökade igen var det främst personer med korta arbetslöshetstider som gick ut i jobb och andelen med arbetslöshetstider upp till 12 månader minskade både för kvinnor och män.

För personer med arbetslöshetstider längre än 12 månader har antalet inskrivna kvinnor och män fortsatt att öka jämfört med motsvarande månad föregående år.

⁴⁰ Universitetskanslersämbetet. *Hur påverkar coronapandemin arbetsmarknaden för nyutexaminerade studenter?. 2021, s. 9.*

Tabell 6 Förändring av antal inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen jämfört med samma månad föregående år, efter kön och tid i arbetslöshet. Procent (%)

	Kvinnor				Män			
	0-6	6-12	12-24	24+	0-6	6-12	12-24	24+
2019-09	38%	18%	19%	25%	41%	20%	19%	20%
2020-09	42%	19%	18%	21%	44%	21%	18%	17%
2021-09	32%	18%	22%	27%	34%	19%	23%	23%

Källa: Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik.

Fler perspektiv på arbetslöshetsutvecklingen

Utifrån de månadsuppgifter som arbetsgivare rapporterar in till Skatteverket⁴¹ har myndigheten analyserat effekterna av pandemin på skatteintäkterna från företagen och från löntagarnas arbetsinkomster. Resultaten i denna rapport tyder på en ökad arbetslöshet bland framför allt låginkomsttagare, som i stor utsträckning kan antas vara deltidsarbetande och tillhörande det lägsta inkomstkiktet. Angelov och Waldenström menar i en analys av samma data att det finns tecken som tyder på att arbetslösheten skulle ha ökat ännu mer utan de statliga stödåtgärderna⁴².

Campa med flera⁴³ drar i sin analys slutsatsen att det finns flera perspektiv på ojämlikhet på arbetsmarknaden i Sverige på grund av pandemin. Ojämlikheten drabbar framför allt unga och utrikes födda personer oavsett kön. Deras slutsats bygger på deras indikator som de benämner arbetslöshetsrisk. Arbetslöshetsrisk är ett månatligt mått på yrkesnivå som definieras som andelen anmälda arbetslösa 2019 och 2020 dividerat med den genomsnittliga sysselsättningen på gruppnivå under de två föregående åren.

För att undersöka pandemins effekter tittar de sedan på förändringen i arbetslöshetsrisken mellan en månad innan pandemin börjar (februari 2020) och fem månader efter.

Dessutom kompletterar Campa med flera dessa uppgifter med information om genomsnittlig månadslön från Medlingsinstitutet efter yrkesgrupp och kön. Efter en kvantitativ analys av statistiken fann de att de viktigaste faktorerna för arbetslöshet under pandemin var att vara ung och att vara utrikes född. De betonar också att

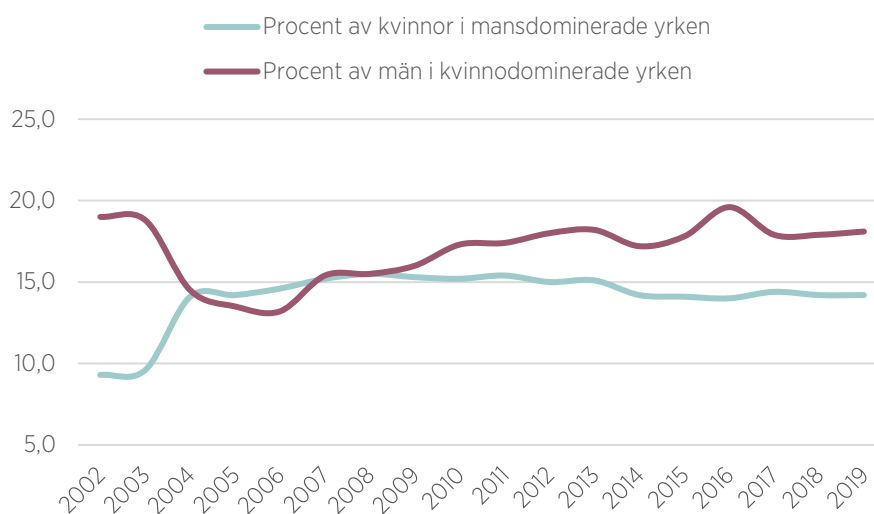
⁴¹ Skatteverket 2021, Hur har Covid-19-pandemin påverkat skatteintäkter och arbetsinkomster?

⁴² Nikolay Angelov and Daniel Waldenström, "COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Monthly Population Registers", IFN Working Paper No. 1396, 2021.

⁴³ Campa, Pamela, Jesper Roine, and Svante Strömberg. "Unequal Labour Market Impacts of COVID-19 in Sweden—But Not Between Women and Men." *Intereconomics* 2021, no. 5 (2021): 264-269.

tillhörighet till lågavlönade yrken skapade större risk för arbetslöshet under pandemin. Kön hade en relativt liten inverkan på att bli arbetslös på grund av pandemin. Denna mindre inverkan var till nackdel för män. Orsakerna ser författarna i att traditionellt kvinno- eller mansdominerade yrken är mer könsbalanserade i de yngre åldersgrupperna. Traditionellt kvinnodominerade yrken har upplevt ett inflöde av unga manliga arbetare och mansdominerade yrken upplevt ett inflöde av unga kvinnliga arbetare över tid. Denna utveckling har skett snabbare inom de kvinnodominerade yrkena än inom de mansdominerade yrkena (Se figur 1.1, men observera att siffrorna i figuren avser 20-64 år). Eftersom män tenderar att vara yngre än kvinnor inom kvinnodominerade yrken och arbetsgivare följer ”först in, sist ut”, kan vi enligt studien se ett oproportionerligt stort antal män som förlorar sina jobb främst på grund av deras ålder i dessa yrken. Detsamma gäller mansdominerade yrken men i mindre utsträckning i Sverige.

Figur 11 Procent av kvinnor (20–64 år) i mansdominerade yrken (yrken med 60–100% män) och män (20–64 år) i kvinnodominerade yrken (yrken med 60–100% kvinnor), 2002–2019

Källa: Yrkesregistret, SCB.

Campa med flera nämner tre skäl som kan förklara varför kön har liten inverkan på arbetslöshetsrisken. Först och främst har arbetslöshetsrisken inte ökat för traditionellt kvinnodominerade yrkesgrupper som vårdpersonal och lärare på grund av pandemin. Sektorerna som har påverkats mest av pandemin som turism och transport är relativt könsbalanserade.

För det andra innebar begränsningen i antalet skolstängningar i Sverige också att kvinnor inte behövde ökad det obetalda hem- och omsorgsarbetet i lika stor utsträckning som i många andra länder.

För det tredje visar analysen att de vanligaste kvinnodominerade yrkesgrupperna är mer lämpade att utföras på distans än de vanligaste mansdominerade yrkesgrupperna. Författarna menar att det finns fler män i yrken där arbetstagarna måste vara på plats för att utföra sina jobb, såsom till exempel byggnadsarbetare, än det finns kvinnor som arbetar i sådana yrken. Därför kan det förväntas att distansarbete hjälpte kvinnor som har möjligheter att arbeta på distans i sina yrken att behålla sina arbeten⁴⁴.

EIGE presenterar två olika perspektiv på distansarbete och dess effekter på en jämställd arbetsmarknad. Å ena sidan bidrog distansarbete kvinnor att fortsätta arbeta under pandemin. EIGE:s analys visar att i länder där andelen kvinnliga anställda som vanligtvis arbetade hemifrån innan pandemin var högre fanns en motsvarande lägre minskning av kvinnors sysselsättning. Å andra sidan menar EIGE att digitalisering av jobb kan vara ytterligare en utmaning mot en jämställd arbetsmarknad om kvinnor saknar kompetens att anpassa sig till den nya trenden med distansarbete.⁴⁵

Personer med funktionsnedsättning

SCB konstaterar i sin rapport ”Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2020” att 16 procent av befolkningen i åldern 16–64 år har en funktionsnedsättning och att fördelningen är jämn mellan könen.⁴⁶ Det motsvarar 1 014 000 personer. Bland personer med funktionsnedsättning bedömer 42 procent att funktionsnedsättningen medför nedsatt arbetsförmåga. Kvinnor bedömer i större utsträckning än män att deras funktionsnedsättning medför mycket nedsatt arbetsförmåga, 19 jämfört med 12 procent.

I befolkningen totalt är det en högre andel män än kvinnor som är i arbetskraften. Bland personer med funktionsnedsättning och bland personer med nedsatt arbetsförmåga är skillnaden mellan män och kvinnor inte signifikant. År 2020 ingår 74 procent av personer med funktionsnedsättning och 63 procent av personer med nedsatt arbetsförmåga i arbetskraften. Det kan jämföras med 84 procent i befolkningen.

År 2020 är sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning 67 procent. Bland befolkningen totalt är den 77 procent. Andelen sysselsatta bland

⁴⁴ Campa, Pamela, Jesper Roine, and Svante Strömberg. "Unequal Labour Market Impacts of COVID-19 in Sweden—But Not Between Women and Men." *Intereconomics* 2021, no. 5 (2021): s. 268.

⁴⁵ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 27-32.

⁴⁶ Uppgifterna i rapporten avser kvartal fyra 2020.

personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är 52 procent.

I befolkningen är andelen sysselsatta kvinnor lägre än andelen sysselsatta män, 74 procent jämfört med 79 procent. För personer med funktionsnedsättning finns ingen signifikant skillnad mellan kvinnor och män.

Mellan 2019 och 2020 ökade dock arbetslösheten för befolkningen totalt, från 6 till 9 procent. För personer med funktionsnedsättning är skillnaden mellan 2019 och 2020 inte statistiskt säkerställd, och 2020 är arbetslösheten 9 procent även för personer med funktionsnedsättning. Andelen arbetslösa bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är 17 procent år 2020. Det är en tydligt högre andel än andelen arbetslösa utan nedsatt arbetsförmåga och befolkningen totalt, där arbetslösheten är 5 respektive 9 procent. År 2020 finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan män och kvinnor när det gäller arbetslöshet. Det gäller såväl personer med funktionsnedsättning som befolkningen totalt.

Andelen som arbetar heltid är lägre bland kvinnor än bland män. Det gäller såväl bland personer med funktionsnedsättning som i befolkningen totalt. Bland sysselsatta kvinnor med funktionsnedsättning arbetar 56 procent heltid jämfört med 84 procent av männen. I den sysselsatta befolkningen totalt är det 68 procent av kvinnorna och 86 procent av männen som arbetar heltid. Även bland personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga finns en skillnad mellan kvinnor och män i andelen som arbetar heltid. 42 procent av kvinnorna arbetar heltid jämfört med 78 procent av männen. Skillnaden mellan män och kvinnor med nedsatt arbetsförmåga är större än i befolkningen totalt. Både totalt sett, liksom för män respektive kvinnor, arbetar personer med nedsatt arbetsförmåga heltid i mindre utsträckning jämfört med befolkningen totalt.

Bland anställda personer med funktionsnedsättning är 84 procent fast anställda och 16 procent tidsbegränsat anställda. Bland de med nedsatt arbetsförmåga är andelen med tidsbegränsad anställning 14 procent. Bland anställda i befolkningen har 14 procent en tidsbegränsad anställning.

Det finns ingen säkerställd skillnad mellan män och kvinnor med funktionsnedsättning i andelen med fast eller tidsbegränsad anställning, detta gäller både för personer med och utan nedsatt arbetsförmåga.⁴⁷

⁴⁷ SCB, Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2020. Information om utbildning och arbetsmarknad (IAM) 2021:2.

Kostnaden för produktivitsbortfall

Utöver konsekvenserna på arbetsmarknaden hade pandemin mer direkta kostnader på ekonomin genom personer som gått bort eller behövt ersättningar inom sjukförsäkringen på grund av utbrottet. En forskningsartikel från Hanly med flera⁴⁸ visar att det stora antalet dödsfall under pandemin i vissa europeiska länder orsakade störningar i dessa ekonomier. Studien fokuserade på överdödlighet i förtid under den inledande fasen av covid-19-utbrottet fram till mitten av maj 2020. Forskarna analyserade Belgien, Frankrike, Tyskland, Italien, Nederländerna, Portugal, Spanien, Sverige och Schweiz. De beräknade potentiella år av förlorat produktivt liv (Years of Potential Productive Life Lost - YPPLL) för kvinnor och män mellan 30 och 74 år. Baserat på dessa beräkningar drar de slutsatsen att kostnaden för överdödlighet i förtid fram till mitten av maj 2020 var cirka 1 miljon euro bland kvinnor och cirka 106 miljoner euro bland män i Sverige. Den enorma skillnaden beror på beräkningen att i den första vågen av pandemin avled 26 fler kvinnor och 377 fler män än genomsnittet för de senaste fem åren mellan 30 och 74 år. Enligt forskarna innebär detta att män förlorade 3 146 potentiellt produktiva år och kvinnor förlorade 43 potentiellt produktiva år i Sverige då män som avled av covid-19 tenderade att vara yngre än kvinnor som avled av covid-19. Män har förlorat 73 gånger fler potentiellt produktiva år än kvinnor i Sverige. Bland de undersökta länderna var detta den största skillnaden. Den näst största skillnaden skedde i Italien där män har förlorat 15 gånger fler potentiellt produktiva år än kvinnor. Bland de studerade länderna var Sverige det fjärde mest belastade landet relaterat till BNP. Högst var kostnaderna i Spanien där potentiella år av förlorat produktivt liv uppgick till 0,11 procent av BNP jämfört med andra kvartalet 2019, följt av Nederländerna (0,09 procent) och Italien/Sverige (0,05 procent). Den lägsta kostnaden relaterat till BNP var i Schweiz (0,02 procent).

Konsekvenser av den accelererande digitaliseringen

Genom det ökade distansarbetet under pandemin har digitaliseringen accelererat inom fler yrken på arbetsmarknaden.⁴⁹ Det har påverkat många människors arbeten och kräver riktade strategier för att motverka ett potentiellt ökande könsgap i digital kompetens. Arbetstagare med goda digitala färdigheter är bättre positionerade för att svara upp till kraven på distansarbete under den nuvarande krisen och i framtiden. Eftersom kvinnor i EU, såväl som Sverige, i genomsnitt har mindre tillgång, mindre exponering och mindre erfarenhet med digitala verktyg än män har de mindre möjlighet att delta i ett mer digitalt samhälle och är potentiellt missgynnade när de arbetar på distans. Färre kvinnor än män har tillgång till

⁴⁸ Hanly, Paul, Michelle Ahern, Linda Sharp, Diana Ursul, and Gerard Loughnane. "The cost of lost productivity due to premature mortality associated with COVID-19: a Pan-European study." *The European Journal of Health Economics* (2021): 1-11.

⁴⁹ World Economic Forum. *Global Gender Gap Report 2021*. 2021, s. 53.

internet och kvinnor är också mindre benägna att delta i IKT-relaterad utbildning och sysselsättning enligt EIGE.⁵⁰ Den största arbetsmarknadsutmaningen i kölvattnet av pandemin enligt Nordiska ministerrådet blir inte att återställa jobbtillväxten och minska arbetslösheten i allmänhet. Det blir snarare att förhindra att krisens sociala och sektoriella effekter som leder till ytterligare ojämlikhet på arbetsmarknaden. Den här typen av strukturella problem kommer sannolikt inte att övervinnas genom enbart makroekonomisk stimulans. De kräver riktade investeringar i arbetsträning, utbildning och åtgärder för att öka arbetskraftens rörlighet mellan yrken.⁵¹

Tabell 7 Procent av individer som har grundläggande eller över grundläggande övergripande digitala färdigheter i Sverige.

	2015	2016	2017	2019 ⁵²
Alla individer	72%	69%	77%	72%
Kvinnor med låg formell utbildning	55%	52%	59%	45%
Män med låg formell utbildning	57%	47%	58%	52%
Kvinnor med medelhög formell utbildning	65%	63%	72%	67%
Män med medelhög formell utbildning	72%	76%	79%	73%
Kvinnor med hög formell utbildning	88%	80%	90%	88%
Män med hög formell utbildning	90%	81%	94%	93%

Källa: Eurostat (isoc_sk_dskl_i).

Effekter för företag

Företagens omsättning och utgående moms har minskat tydligt till följd av pandemin och det finns ett tydligt samband där effekten är störst bland företag i kommuner med hög smittspridning.⁵³ Antalet företagare minskade med 1,3 procent för kvinnor och 3,3 procent för män som årsgenomsnitt mellan 2019 och 2020⁵⁴.

⁵⁰ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 28-29.

⁵¹ Nordiska ministerrådet. *The Future of Work in the Nordic Countries*, 2021, s. 77.

⁵² Statistik från 2019 har låg reliabilitet.

⁵³ Skatteverket 2021, Hur har Covid-19-pandemin påverkat skatteintäkter och arbetsinkomster?

⁵⁴ Arbetskraftsundersökningen AKU, SCB.

Under våren 2020 initierade Almi⁵⁵ ett forskningsprojekt om pandemins effekter för små företag i Sverige, där 1200 små företag i fyra branschsegment intervjuades. De första resultaten från projektet belyser hur företag har klarat av pandemins första halvår. Företagen i studien sysselsätter sammanlagt cirka 15 000 personer. Företagen har tillsammans under 2020, jämfört med 2019, minskat antalet anställda med ungefär 6 procent eller drygt 950 personer. Det är framför allt de minsta företagen som tappat i antal anställda med totalt drygt 660 personer medan företag i den största storleksklassen till och med sett en svag ökning. Knappt 300 färre anställda finns i småföretag med kvinnor som ledare, vilket relativt sett innebär en större effekt än för män, eftersom kvinnor framför allt är de som relativt sett dominerar i de minsta småföretagen. Män i rollen som företagsledare dominerar å andra sidan inom till exempel delbranschen [RG1] tillverkningsindustri med hög och medelhög teknologi, en bransch som ökat med närmare 300 anställda under samma period. Sett till delbranscher har hotell och restaurang minskat mest.

INKOMSTER OCH LÖNER

Störst fall i inkomster för kvinnor med de lägsta inkomsterna

Utifrån de månadsuppgifter som arbetsgivare rapporterar in till Skatteverket⁵⁶ har myndigheten analyserat effekterna av pandemin på skatteintäkterna från Sveriges företag och löntagarnas arbetsinkomster. Resultaten i denna rapport tyder på ökad arbetslöshet bland framför allt låginkomsttagare, som i stor utsträckning kan antas vara deltidsarbetande och tillhörande det lägsta inkomstskiktet. Angelov och Waldenström menar i en analys av samma data att det finns tecken som tyder på att arbetslösheten skulle ha ökat ännu mer utan de statliga stödåtgärderna⁵⁷.

De ser i sin studie att sysselsättningen ökade bland offentligt anställda under pandemin. För kvinnor ökade sysselsättningen i offentlig sektor med 0,1 procent och med 0,9 procent för män. I privat sektor minskade sysselsättningen mer för kvinnor än för män och uppgick till 3,2 procent respektive 2,0 procent. Angelov och Waldenström⁵⁸ drar slutsatsen att hela den minskade sysselsättningen under pandemin kan hänföras till den privata sektorn. De menar också att resultaten visar på att ökningen av sysselsatta framför allt har skett bland låginkomstjobb där anställningarna ofta varit otrygga.

⁵⁵ Almi 2021 ”Småföretagens erfarenheter från Covid-19”, Håkan Boter och Anders Lundström.

⁵⁶ Skatteverket 2021, Hur har Covid-19-pandemin påverkat skatteintäkter och arbetsinkomster?

⁵⁷ Nikolay Angelov and Daniel Waldenström, “COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Monthly Population Registers”, IFN Working Paper No. 1396, 2021.

⁵⁸ Sid 21-22 Nikolay Angelov and Daniel Waldenström, COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Monthly Population Registers, IFN Working Paper No. 1396, 2021.

Vidare visar Skatteverkets analys att löneinkomsterna sjönk med i genomsnitt fyra-fem procent till följd av pandemikrisen 2020. Fallet var klart större för löntagare med de lägsta inkomsterna medan medel- och höginkomsttagare inte påverkades lika mycket. Skatteverkets analyser visar att löneinkomstskillnader i Sverige ökade som en följd av detta. Låginkomsttagarnas minskade inkomster berodde på både ökad arbetslöshet och minskade löner i denna grupp.

Löntagare i privat sektor drabbades hårdare av minskade löneinkomster än löntagare i offentlig sektor och nästan hela den uppmätta inkomstsänkningen under pandemin kan hänföras till anställda i privat sektor.

I Skatteverkets analys framgår att kvinnors månadsinkomster sjönk med i genomsnitt 3,3 procent till följd av pandemin, medan motsvarande minskning för män uppgick till 2,5 procent.

Vidare visar Angelov och Waldenström⁵⁹ i sin analys av samma data att inkomsterna föll i genomsnitt med 7 procent för kvinnor med de lägsta inkomsterna som arbetar i privat sektor och med drygt fyra procent för motsvarande grupp män. För kvinnor som arbetade i offentlig sektor i den nedersta inkomstdecilen⁶⁰ sjönk inkomsterna med i genomsnitt 11,5 procentenheter och för motsvarande grupp män med fyra procentenheter⁶¹. Slutsatsen av detta är att den genomsnittliga könsskillnaden i löneinkomst drivs uteslutande av effekten bland kvinnor i gruppen med de lägsta inkomsterna, det vill säga, i praktiken bland deltidsarbetande kvinnor, och könsskillnaden förstärks bland kvinnor som jobbar i offentlig sektor.

Resultaten i Skatteverkets rapport visar slutligen att rörliga ersättningar och bonuslöner till ledande befattningshavare ökade under pandemiåret 2020, men framför allt i företag som inte mottagit stödpengar från regeringen. Enligt Skatteverket är cirka tio procent av toppinkomsttagarna kvinnor.

Orsaker till minskade inkomster

I en undersökning av LO⁶² som ligger väl i linje med de resultat som framkommer i arbetskraftsundersökningen (AKU) av 3 000 personer med arbetaryrken uppgav

⁵⁹ Nikolay Angelov and Daniel Waldenström, "COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Monthly Population Registers", IFN Working Paper No. 1396, 2021.

⁶⁰ personerna rangordnas efter inkomst och delas in i tio lika stora grupper. Varje inkomstdecil omfattar således 10 procent av befolkningen.

⁶¹ Nikolay Angelov and Daniel Waldenström, "COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Monthly Population Registers", IFN Working Paper No. 1396, 2021, sid. 22.

⁶² (LO 2021, Vi som inte jobbade hemma).

män att permittering är den viktigaste orsaken till minskad inkomst. Kvinnor svarar i första hand att deras inkomst minskat på grund av att de fått färre arbetspass och arbetat färre timmar, och i andra hand för att de blivit permitterade.

Egen sjukdom var också en viktig anledning till att inkomsten minskat för arbetarkvinnor under pandemin, särskilt inom hälso-, sjukvård- och omsorgsverksamheter och bland personer i kontaktyrken.

Vidare visar LO:s studie att det främst är kvinnor med otrygga, tillfälliga, anställningar som har drabbats ekonomiskt av arbetslöshet, vilket också bekräftas av resultaten i arbetskraftsundersökningen (AKU). LO menar vidare att kvinnor i arbetaryrken även i stor utsträckning har förlorat fasta anställningar. Det ligger i linje med slutsatserna i Angelov och Waldenströms studie att låglönejobben i offentlig sektor har ökat. Det tyder på att de stora stöden för att rädda jobb och företag, inte fungerat lika väl för personer med otrygga anställningar eller kvinnor i arbetaryrken.

Den förbättrade tillgången till a-kassa, det slopade karensavdraget och möjligheten för arbetslösa att gå reguljära utbildningar utan att förlora ersättning har motverkat minskningen i inkomster.

Arbetslösheten bland småbarnsföräldrar har ökat under pandemin, medan någon ökning inte återfinns bland föräldrar med barn i skolåldern. Detta kan vara ett tecken på att stöd i form av korttidsarbete framför allt nått dem som är lite äldre och har fast anställning.⁶³

Den ekonomiska utsattheten har ökat under pandemin

Försäkringskassan⁶⁴ konstaterar i sin uppföljning av barnhushållens ekonomi att den ekonomiska utsattheten, som har minskat svagt under det senaste decenniet, har ökat dramatiskt under pandemiåret 2020.

Hushåll med låg inkomststandard⁶⁵ ökade för alla hushållstyper under 2020, men störst ökning ses bland ensamstående med barn, där närmare var femte ensamstående med barn hade låg inkomststandard. Försäkringskassan menar att utvecklingen är en effekt av pandemin. Ekonomisk utsatthet, oavsett vilket mått som används, förekommer mer i vissa grupper av barnhushåll, exempelvis

⁶³ Barn och unga under coronapandemin lärdomar från forskning om uppväxtmiljö, skolgång, utbildning och arbetsmarknadsinträde, RAPPORT 2021:2.

⁶⁴ Barnhushållens ekonomi Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2021, FK 2021/000490.

⁶⁵ det vill säga hushåll som har så låg ekonomisk standard att de skulle kunna vara aktuella för försörjningsstöd om de ansökte om det.

ensamstående med barn, ensamstående kvinnor med barn och barnhushåll med utrikesfödda föräldrar.⁶⁶

Störst var ökningen för de grupper där förekomsten av ekonomisk utsatthet brukar vara störst. För ensamstående med barn ökade andelen med 2,3 procentenheter och för sammanboende med tre eller fler barn ökade andelen med 2,6 procentenheter. Det kan tolkas som att pandemin har slagit hårdast mot de grupper av barnhushåll som var mest utsatta redan innan pandemin⁶⁷. Detta är i linje med tidigare erfarenheter från lågkonjunkturer som visar att gruppen ensamstående kvinnor med barn, som redan lever med små ekonomiska marginaler, också är mer känsliga än andra för förändring i lågkonjunkturer⁶⁸.

I rapporten konstaterar Försäkringskassan vidare att det tillfälliga tillägget till bostadsbidraget, som har införts på grund av pandemin, har ökat familjeersättningarnas omfördelningseffekt under 2020.

OHÄLSA KOPPLAT TILL EFFEKTER PÅ EKONOMISK JÄMSTÄLLDHET

Sjukfrånvaro

I april 2020 beslutade regeringen att tillfälligt ersätta avdraget för karens för att minska smittspridningen av coronaviruset och Försäkringskassan började betala karensersättning. I april 2020 fick omkring 320 000 kvinnor och 207 000 män ersättning för karens, eftersom den även gick att söka retroaktivt. I april 2021 var det omkring 196 000 kvinnor och 136 000 män som fick karensersättning.⁶⁹

Under 2019 var det ytterst få som uppbar smittbärrpenning⁷⁰. Under pandemin ökade användningen av ersättningen kraftigt enligt Försäkringskassan. Antalet personer som fick smittbärrpenning var ungefär 16 000 i maj 2021. Av dessa var omkring 9 000 kvinnor och 7 000 män.⁷¹

Dessutom var antalet personer som startade ett sjukfall fler under pandemiåret 2020 jämfört med året innan, i synnerhet under pandemins första två vågor.

⁶⁶ Barnhushållens ekonomi Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2021, FK 2021/000490.

⁶⁷ Barnhushållens ekonomi Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2021, FK 2021/000490.

⁶⁸ SOU 2005:66 (Makten att forma samhället och sitt eget liv....

⁶⁹ Försäkringskassan. *Effekter som covid-19 har på sjukförsäkringen*. 2021, s. 53.

⁷⁰ Smittbärrpenning kan betalas ut till den som inte kan arbeta på grund av att hen är smittad eller kan vara smittad av en allmänfarlig sjukdom – dit covid-19 räknas – och som omfattas av smittskyddslagen. För att få smittbärrpenning krävs ett läkarintyg från första dagen som visar att patienten inte får arbeta på grund av risken för smitta. För mer information se Försäkringskassan.

⁷¹ Försäkringskassan. *Effekter som covid-19 har på sjukförsäkringen*. 2021, s. 54.

Försäkringskassan uppger att en stor andel av sjukfallen startades på grund av covidrelaterade diagnoser. Antalet startade sjukfall var färre under våg två än under våg ett.

Mellan januari 2018 och februari 2020 varierade det månatliga antalet personer som startade ett sjukfall mellan 20 000 och 33 000 kvinnor jämfört med intervallet 13 000 och 19 000 för män under samma period. Antalet startade sjukfall ökade därefter kraftigt när den första vågen av pandemin startade i mars 2020.⁷² Toppen av den första vågen av pandemin inföll i april 2020 och då startade drygt 51 000 kvinnor samt 36 000 män ett sjukfall. Det innebär att ökningen i antal startade sjukfall jämfört med april 2019 var 89 procent bland kvinnor och 133 procent bland män. Under toppen av den andra vågen av pandemin i november 2020 startades ungefär 38 000 sjukfall av kvinnor och 22 000 av män.⁷³ Utöver den ökade smittspridningen under den första och andra vågen kan det ha funnits andra faktorer som har påverkat antalet sjukfall påpekar Försäkringskassan.

En av de potentiella faktorerna handlar om distansarbete. I slutet av mars 2020 rekommenderade Folkhälsomyndigheten att arbetsgivare med möjlighet till distansarbete, tillåta sina anställda att arbeta på distans. Arbete i hemmet kan ha påverkat de försäkrades fysiska och psykiska tillstånd och därmed risken att behöva avstå från förvärvsarbete på grund av sjukdom. En del av de personer som har arbetat på distans under pandemin och har drabbats av covidliknande symtom, har kunnat fortsätta arbeta och har då inte behövt ansöka om sjukpenning vid förlorad arbetsinkomst.⁷⁴

De covidrelaterade sjukfallen har generellt varit korta, men det finns en grupp personer som drabbas av längre tids sjukdom på grund av covid-19 och kan komma att vara kvar i sjukförsäkringen en längre tid.

En del av de personer som drabbas av covid-19 under en längre period diagnostiseras med postcovid⁷⁵. Försäkringskassan skattar antalet längre sjukfall på grund av covid-19 som pågår under minst 90 dagar har ökat från 2 600 personer i februari 2020, till 5 300 i mars 2021. I mars 2021 motsvarade gruppen 5 procent av alla sjukfall som pågått minst 90 dagar. Individer med längre sjukskrivningar relaterat till covid-19 har konsekvenser för ekonomisk jämställdhet eftersom gruppen utgörs av 66 procent kvinnor och 34 procent män. Könsfördelningen har i princip varit oförändrad under pandemin enligt Försäkringskassan.

⁷² Försäkringskassan. *Effekter som covid-19 har på sjukförsäkringen*. 2021, s. 54.

⁷³ Försäkringskassan. *Effekter som covid-19 har på sjukförsäkringen*. 2021, s. 55.

⁷⁴ Försäkringskassan. *Effekter som covid-19 har på sjukförsäkringen*. 2021, s. 55.

⁷⁵ Postinfektiöst tillstånd efter covid-19

Runt hälften av de personer med sjukfall som pågått minst 90 dagar och som startade med covid-19 eller en covidrelaterad diagnos var 50 år eller äldre.⁷⁶

Psykisk ohälsa bland unga

Psykisk ohälsa har en stark koppling till ekonomi och ekonomisk jämställdhet, då det ofta leder till förlorad arbetsinkomst och frånvaro från arbetsmarknaden och psykisk ohälsa är vanligare bland kvinnor än bland män. I en underlagsrapport⁷⁷ till Coronakommissionens delbetänkande *Sverige under pandemin* analyserades Socialstyrelsens registerdata över sjukhusinskrivningar, vårdkontakter med specialistsjukvården och läkemedelsförskrivning för psykiatriska tillstånd såsom depression- och ångest, störning på grund av psykoaktiv substans, självskadebeteende, ätstörning, antidepressiva läkemedel och ADHD. Syftet var att undersöka hur vårdkontakter och läkemedelsförskrivning för psykiatriska tillstånd utvecklats under perioden 2015 till 2020 bland högstadieelever respektive gymnasieelever. Skillnaden mellan högstadieelever och gymnasieelever valdes för att iaktta effekterna av distansundervisning på elevernas psykiska hälsa då högstadieelever i huvudsak gick i skolan medan gymnasieelever hade betydande inslag av distansundervisning under pandemin.

Underlagsrapporten studerade populationen som bestod av alla elever som finns i SCB:s elevregister som går i årskurs 7–9 i grundskolan och årskurs 1–3 i gymnasiet. Tidsperioderna april-juni, juli-december och januari-mars analyserades separat, och jämfördes med samma perioder under tidigare år. En av studiens många slutsatser antyder att det fanns en nedgång av förekomsten av vårdkontakter och förskrivning av läkemedel för psykiatriska tillstånd bland gymnasieeleverna i jämförelse med högstadieeleverna på omkring 5 procent efter det att gymnasiet, helt eller delvis, övergått till distansundervisning⁷⁸.

Effekten är ungefär lika stor alla tre perioderna april-juni 2020, juli-december 2020 och januari-mars 2021 och skillnaden mellan olika elevgrupper såsom män/kvinnor och elever födda i/utanför EU är liten. Den estimerade effekten är något större för män än för kvinnor och för elever med härkomst från EU-land. Rapporten menar att eftersom högstadie- och gymnasieungdomar drabbas på liknande sätt av andra smittskyddsåtgärder är det troligt att skillnaderna mellan grupperna beror på om ungdomarna har gått i skolan eller undervisats på distans.

Å andra sidan betonar rapporten att det är svårt att slå fast orsakerna bakom förändringarna. Undervisning på distans kan påverka den psykiska hälsan men det

⁷⁶ Försäkringskassan. *Effekter som covid-19 har på sjukförsäkringen*. 2021, s. 63.

⁷⁷ Helena Svaleryd och Jonas Vlachos. *Skolresultat och psykisk ohälsa bland elever*. 2021.

⁷⁸ Helena Svaleryd och Jonas Vlachos. *Skolresultat och psykisk ohälsa bland elever*. 2021, s.32.

kan också ha påverkat benägenheten att söka vård och även möjligheterna att få vård.⁷⁹

I en annan rapport med syftet att undersöka elevers och skolors utmaningar på grund av distansundervisning följde Skolinspektionen⁸⁰ en annan metod och frågade elever hur de mår. Skolinspektionens iakttagelser, baserade på intervjuer med rektorer och elever från 119 verksamheter under pandemin, visar att gymnasieelever, särskilt flickor, mår sämre när undervisningen ges på distans. Undersökningen frågade bland annat hur gymnasieelevers fysiska hälsa, psykiska hälsa och sociala situation förändrades på grund av distansutbildning. Ungefär en tredjedel av eleverna svarar att deras hälsa försämrats i samtliga tre avseenden. Det är vanligare att flickor uttrycker en negativ påverkan, oavsett vilken av de tre hälsoaspekterna som avses. Andelen elever som besvarat frågan om deras psykiska hälsa påverkats med ”Ja, till det sämre” var 67 procent för flickor och 52 procent för pojkar bland de 238 gymnasieeleverna.⁸¹

Resultaten från de båda rapporterna tyder på att kvinnliga gymnasieelevers psykiska hälsa försämrades mer på grund av smittskyddsåtgärderna.

Den första rapporten nämner att förbättringen i psykiska hälsa under distansundervisningsperioder bland manliga gymnasieelever är något högre än kvinnliga gymnasieelever. Dessutom visar den andra rapporten att kvinnliga gymnasieelever uppgav att de upplevde sämre psykisk hälsa än sina manliga klasskamrater.

ARBETSMILJÖ

Dubbelt så stor andel kvinnor som män har upplevt arbetsorsakade besvär till följd av smitta under 2020

Undersökningen om arbetsorsakade besvär kartlägger besvär till följd av arbetet i den sysselsatta befolkningen i åldersgruppen 16–74 år. Resultatet från undersökningen 2020 visar att nära var tredje sysselsatt person (32%) har haft besvär till följd av arbetet under den senaste 12-månadersperioden.

Detta motsvarar drygt 1,6 miljoner personer av landets drygt 5 miljoner sysselsatta. Det är en ökning jämfört med 2018, då motsvarande andel var 28 procent. En bidragande orsak till denna ökning är det ökade antalet upplevda besvär på grund av smitta. Med anledning av pandemin under 2020 kan det vara rimligt att anta att

⁷⁹ Helena Svaleryd och Jonas Vlachos. *Skolresultat och psykisk ohälsa bland elever*. 2021, s. 38.

⁸⁰ Skolinspektionen. *Fjärr- och distansundervisning på gymnasieskolor våren 2021*. 2021.

⁸¹ Skolinspektionen. *Fjärr- och distansundervisning på gymnasieskolor våren 2021*. 2021, s. 37.

ökning av smitta kan hänföras till denna. 2020 uppgav 14 procent av kvinnorna och sju procent av männen, jämfört med sju och två procent 2018 att orsaken till besvären var just smitta.

Besvär av andra förhållanden i arbetet än olyckshändelse är vanligare bland kvinnor (36 procent) än bland män (24 procent). Hög arbetsbelastning är den vanligaste orsaken till besvär av andra förhållanden i arbetet än olyckshändelse, det gäller oavsett kön, ålder, inkomst, sektor, utbildning eller anställningsform. Hög arbetsbelastning var orsak till besvär hos 64 procent av de sysselsatta som uppgett besvär till följd av andra förhållanden i arbetet. Besvär till följd av arbetet som orsakats av hög arbetsbelastning upplevs i hög utsträckning av bland annat kvinnor som arbetar inom kommun och region, där hög arbetsbelastning är orsak till besvär för 72 respektive 79 procent av sysselsatta med besvär av andra orsaker i arbetet än olyckshändelse. Pandemin kan också ha påverkat andra orsaker som exempelvis hög arbetsbelastning men endast andelen för smitta har förändrats i hög grad jämfört med 2018. Inom näringsgrenarna vård och omsorg; sociala tjänster samt utbildning har ungefär 40 procent sysselsatta någon form av besvär till följd av arbetet. Andra näringsgrenar med höga andelar sysselsatta med besvär till följd av arbetet är vattenförsörjning; avloppsrening, avfallshantering och sanering, byggverksamhet samt kultur, nöje och fritid med 35 procent. Även sett till yrken framträder ett likartat mönster. Till exempel har nära varannan undersköterska besvär till följd av arbetet.

Andra yrken med särskilt hög andel sysselsatta med besvär är sjuksköterskor, grundskollärare, fritidspedagoger och förskollärare bland de kvinnodominerade yrkena, samt snickare, murare och anläggningsarbetare bland yrken med många män.⁸²

Arbetsolyckor med dödlig utgång

Under 2020 inträffade 24 arbetsolyckor med dödlig utgång på svensk arbetsmarknad. Det är en minskning med tolv personer jämfört med föregående år. En förklaring till det minskade antalet 2020 jämfört med 2019 torde vara pandemin som bröt ut under första kvartalet 2020. Den minskade aktiviteten i ekonomin, med höga varseltal, korttidsarbete samt färre arbetsresor kan förklara minskningen. Av de 24 dödsolyckorna i arbetet som inträffade i den svenska arbetskraften under 2020 var 23 män och en kvinna. Under den senaste tioårsperioden har män varit klart överrepresenterade där nio av tio som förolyckats i arbetet varit män. Att män är överrepresenterade i statistiken torde bero på att flest dödsolyckor med dödlig utgång sker i mansdominerande branscher där majoriteten av de sysselsatta är

⁸² Arbetsmiljöverket, Arbetsmiljöstatistik Rapport 2021:3 Arbetsorsakade besvär 2020, sid 18

män.⁸³ I detta avseende tycks inte pandemin ha påverkats ur ett jämställdhetsperspektiv.

Arbetet på arbetsplatsen under pandemin – en uppbyggd hälsoskuld

Det finns många studier som beskriver de bristfälliga arbetsvillkoren och arbetsmiljön som råder inom många stora kvinnodominerade yrkesgrupper, som till exempel undersköterskor inom äldreomsorgen och för barnmorskor inom förlossningsvården.⁸⁴ LO konstaterar i sin rapport ”*Vi som inte arbetat hemma*”⁸⁵ att pandemin har ökat arbetsmiljöproblemen, särskilt för kvinnor. I rapporten beskriver LO hur pandemin har påverkat arbetsmarknaden och arbetsvillkoren för kvinnor och män i arbetaryrken. Studien bygger framför allt på statistik från SCB och en undersökning av 3 000 personer i arbetaryrken som LO låtit Kantar SIFO genomföra i januari 2021. Enligt undersökningen har drygt nio av tio personer inom arbetaryrken arbetat på sin ordinarie arbetsplats under pandemin på grund av att arbetet bara kan utföras på plats.

Undersökningen visar att kvinnors arbetssituation påverkats i högre utsträckning än mäns. Ett av de tydligaste resultaten är att arbetsbelastningen har ökat för över hälften av kvinnorna i arbetaryrken samtidigt som möjligheten till återhämtning har minskat. Kvinnor i arbetaryrken upplever själva i större utsträckning än andra att pandemin påverkat deras arbetsvillkor och arbetsmiljö negativt.

Hälften av kvinnorna i arbetaryrken kan inte hålla fysiskt avstånd på arbetet, jämfört med 32 procent av männen. Fler kvinnor än män har uppgett att de fått utbildning i hur de kan minska smitta.

Färre med tidsbegränsade anställningar har fått utbildning jämfört med fast anställda. Ungefär var femte kvinna anser att deras arbetsgivare inte agerat i tillräcklig utsträckning för att minska smittspridningen på arbetet.

Det finns också stora skillnader i vilken tillgång kvinnor i arbetaryrken haft till skyddsutrustning för att minska risken för att smittas och föra smittan vidare. Strax under hälften uppger att de haft god tillgång till skydd och ingen större skillnad mellan könen kan noteras. Däremot är det fler kvinnor än män som uppger att tillgången har varit låg eller obefintlig, trots att man själv bedömer att det finns ett behov (ungefär 36 procent av kvinnorna och 33 procent av männen).

⁸³ Arbetsolyckor med dödlig utgång En jämförelse av antalet dödsolyckor i arbete under åren 2011 – 2020, Arbetsmiljöverket.

⁸⁴ SJÖBERG FORSSBERG K., 2021, Makt och möjlighet att förändra? Systematiskt arbetsmiljöarbete i könade offentliga verksamheter samt Hansson M. (2021) ”A meaningful work in a strained context - exploring midwives’ work situation and professional role”

⁸⁵ LO 2021, Vi som inte jobbade hemma.

Undersökningen visar också att personer i kontaktyrken i lägre utsträckning än andra har haft tillgång till personlig skyddsutrustning. Den indikerar också att lägre inkomster sammanfaller med sämre tillgång till skydd medan högre inkomster sammanfaller med bättre tillgång till skydd.

Sammanfattningsvis menar LO att det finns en stor risk att det byggs upp en kommande hälsoskuld bland kvinnor i arbetaryrken. Undersökningen visar också att det kommer att krävas stora insatser för att betala av den hälsoskuld som riskerar att byggas upp hos framför allt kvinnor i arbetaryrken. Skulden är enligt LO en effekt av snål bemanning, ett eftersatt arbetsmiljöarbete och systematiska brister i tillgång till trygga anställningar. Systematiskt arbetsmiljöarbete måste bli en självklarhet på alla arbetsplatser liksom en obligatorisk företagshälsovård som arbetar förebyggande och helhetsinriktat⁸⁶.

LO är långt ifrån ensamma om beskrivningen av undermålig arbetsmiljö och arbetsvillkor som orsak till den ökande arbetsrelaterad psykiska ohälsan. Härenstam och Björk menar i sin rapport ”Källor till förståelse av skillnader i psykisk ohälsa” att förklaringen finns så långt tillbaka i tiden som de neddragningar inom offentlig verksamhet som gjordes i spåren av krisen på 90-talet.

Distansarbete och vardagspussel

Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak), sveriges ingenjörer och TCO är aktörer som har undersökt arbetsmiljövillkoren för olika grupper som har distansarbetat under pandemin. TCO ser i sin medlemsundersökning att problem med värk i rygg, nacke och axlar har ökat mer för kvinnor än män jämfört med tidigare studier. Vidare visar TCO:s studie att närmare 20 procent av kvinnorna anser att stödet från närmaste chef har försämrats vid hemarbetet under pandemin. Motsvarande siffra för män var 10 procent.⁸⁷

Mynak⁸⁸ har genomfört en studie om förutsättningarna för arbete hemifrån, där de konstaterar att det finns vittnesmål om att arbete i hemmet under pandemin har bidragit till ökade möjligheter att kombinera arbetet med andra delar av livet, exempelvis fritidsaktiviteter, hushållsarbete och ansvar för barn. Mynak lyfter också uppgifter om att problem i hemmet som hot om våld eller våld i nära relationer kan ha påverkat arbetet i större utsträckning under pandemin, då den ordinarie arbetsplatsen innan pandemin kan ha fungerat som en plats att undkomma

⁸⁶ LO 2021, Vi som inte jobbade hemma

⁸⁷ TCO (2020) Resultat från Novusundersökning om tjänstemännens arbetsmiljö under coronapandemin, s. 3–4.

⁸⁸ Mynak 2021, Kartläggning och analys av förutsättningar för arbete hemifrån under Coronapandemin, Rapport 2021:2.

en destruktiv situation i hemmet. Mynak pekar vidare i sin rapport på behovet av ökad kunskap om kvinnors och mäns villkor och arbetsmiljö i distansarbete⁸⁹. De lyfter en rad frågor kring distansarbete som behöver belysas framöver för att identifiera positiva och negativa effekter.⁹⁰

En undersökning som TCO⁹¹ har genomfört visar att arbete hemifrån under pandemin har underlättat för många tjänstemän att få ihop vardagspusslet med arbete och fritid, föräldraskap och andra åtaganden. Särskilt hög andel som upplever att det har blivit lättare finns bland kvinnor (68 procent) och bland dem som har barn under 12 år (77 procent).

Sveriges ingenjörer har också genomfört en undersökning bland sina medlemmar där det bland annat framgår att 49 procent av kvinnorna anger att de har en bättre balans mellan arbete och fritid under pandemin än innan. Motsvarande andel för männen är 41 procent⁹².

Hemarbetet under pandemin har enligt Sveriges ingenjörer inneburit en ökad flexibilitet i arbetstiden på ett positivt sätt för hälften av männen och för 40 procent av kvinnorna i undersökningen.

Bland tjänstemän med barn under 12 år är kvinnor som huvudsakligen arbetar hemifrån mer sällan stressade över att få ihop livspusslet än kvinnor som arbetar på arbetsplatsen.⁹³

Män som arbetar hemifrån är tvärt emot oftare stressade över att få ihop vardagspusslet än män som arbetar på arbetsplatsen. Positiva erfarenheter av att utföra sitt arbete på distans är vanligare bland kvinnor än bland män. Fler kvinnor än män svarar att de har fått mer gjort än vanligt när de har arbetat hemifrån. Fler kvinnor än män svarar också att de har haft lättare att koncentrera sig på sina arbetsuppgifter när de har arbetat på distans hemifrån.

Campa med flera, konstaterar att begränsningen i antalet skolstängningar i Sverige har medfört att kvinnor inte behövde öka det obetalda hem- och omsorgsarbetet i

⁸⁹ Mynak 2021, Kartläggning och analys av förutsättningar för arbete hemifrån under Coronapandemin, Rapport 2021:2.

⁹⁰ Hur ser könsskillnader i trend en med mer distansarbete ut och hur kommer mer lönearbete i hemmet att påverka jämställdheten, I vilken utsträckning kan arbetsuppgifter i "mansdominerade yrken" respektive "kvinnodominerade yrken" kan överflyttas och utföras i hemmet? Kommer män i större utsträckning att använda flexibiliteten inom arbetslivsfären medan kvinnor i större utsträckning kommer att använda flexibiliteten för att samordna familjeliv och arbetsliv? Vad får det för konsekvenser för den framtida karriären i arbetslivet med mer distansarbete?

⁹¹ TCO 2021, Livspusslet under coronapandemin Hur påverkas de tjänstemän som har arbetat hemifrån och de som har fortsatt gå till arbetsplatsen? Påverkas kvinnor och män på olika sätt?

⁹² Sveriges Ingenjörer (2020) Coronakrisen – Så påverkas ingenjörerna, s. 5.

⁹³ Sveriges Ingenjörer (2020) Coronakrisen – Så påverkas ingenjörerna, s. 5.

lika stor utsträckning som i många andra länder.⁹⁴ I Sverige genomförde kvinnor före pandemin i genomsnitt 1 timme mer dagligt hushållsarbete än män.⁹⁵ EIGE:s rapport⁹⁶ jämför två enkätundersökningar från 2016 och juli 2020 kring de genomsnittliga timmarna per vecka som spenderas på obetalt arbete av kvinnor och män för att mäta pandemins könsrelaterade inverkan på obetalt arbete. EIGE menar att jämförelsen bör göras med försiktighet på grund av de olika frågorna som ställs och datainsamlingsmetoder som används. Jämförelsen visar dock att pandemin i genomsnitt i EU har ökat både kvinnors och mäns obetalda arbete. Ökningen mellan 2016 och juli 2020 var högre för män än kvinnor även om kvinnor fortsatte att utföra det mesta av det obetalda arbetet. Mäns obetalda arbete ökade dessutom från en betydligt lägre nivå jämfört med kvinnor. Samtliga timmar som spenderades på obetalt arbete per vecka (omsorg om egna barn, hushållsarbete och matlagning, omsorg om andra) steg med fem timmar (14 % mellan 2016 och juli 2020) för kvinnor och åtta timmar (58 % mellan 2016 och juli 2020) för män i genomsnitt i EU-27. EIGE nämner att fäderna som arbetade hemifrån under nedstängningsperioderna generellt sett tenderade att dela på obetalt arbete mer än tidigare, särskilt i barnfamiljer där bara fäderna arbetade på distans eller slutade arbeta medan mödrarna var anställd i yrken där distansarbete var omöjligt.

Enligt enkätundersökningen av European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound) som EIGE citerade spenderade kvinnor i Sverige 11 timmar mer på obetalt arbete totalt per vecka än män i genomsnitt under februari och mars 2021⁹⁷.

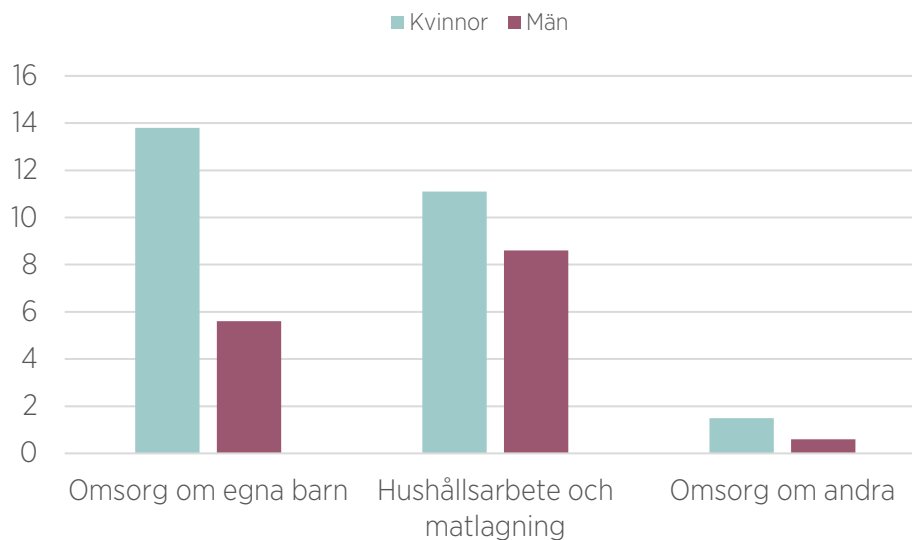
⁹⁴ Campa, Pamela, Jesper Roine, and Svante Strömberg. "Unequal Labour Market Impacts of COVID-19 in Sweden—But Not Between Women and Men." *Intereconomics* 2021, no. 5 (2021): 264–269.

⁹⁵ Ramos, Gabriela. *Women at the core of the fight against COVID-19 crisis*. OECD. 2020, s. 4.

⁹⁶ European Institute for Gender Equality. *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*. 2021, s. 35–37.

⁹⁷ Se figur 1.1.

Figur 12 Tid som kvinnor och män spenderar på obetalt arbete i Sverige under februari – mars 2021^{98,99} (timmar per vecka, 18+ år)

Källa: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound)¹⁰⁰

Tillfällig föräldrapenning för vård av barn - VAB

Försäkringskassan¹⁰¹ konstaterar att den kraftiga ökningen av tillfällig föräldrapenning år 2020 beror på att många förskolor och skolor under pandemin skärpt bedömningen av barnens hälsotillstånd vilket har inneburit att barn har hållits hemma under längre perioder med mildare symptom. Kvinnors och mäns andel av dagarna har endast förändrats marginellt under perioden. År 2006 tog kvinnor ut 63 procent och män 37 procent av dagarna.

Motsvarande siffror för år 2020 var 61 procent för kvinnor och 39 procent för män. Totalt togs det ut 8,3 miljoner dagar år 2020, en ökning med 24 procent från 6,7 miljoner dagar år 2019.

Under år 2020 betalades det ut tillfällig föräldrapenning för vård av barn till drygt 891 000 personer, varav 56 procent var kvinnor och 44 procent var män. Totalt

⁹⁸ Diagrammet visar medelvärdet för de tillfrågade i Sverige på frågorna: Förra månaden, i genomsnitt, hur många timmar per vecka var du involverad i någon av följande aktiviteter utanför betalt arbete? - Ta hand om och/eller utbilda dina barn och/eller barnbarn, Hushållsarbete och matlagning, Ta hand om äldre/handikappade släktingar.

⁹⁹ Statistik om män har låg reliabilitet.

¹⁰⁰ Eurofound. *Living, working and COVID-19 dataset*.

¹⁰¹ Försäkringskassan, Förändrat behov av socialförsäkringen under coronapandemins första månader, Korta analyser 2020:5

betalades det ut 8,1 miljarder kronor, varav 59 procent gick till kvinnor och 39 procent till män. I genomsnitt använde kvinnor drygt 10 dagar och män drygt 8,3 dagar under året, en markant ökning från drygt 8 dagar för kvinnor respektive knappt 7 dagar för män år 2019.

REFERENSER

- Alon, T., Coskun, S., Doepke, M., Koll, D. och Tertilt, M. (2021). *From Mancession to Shecession: Women's Employment in Regular and Pandemic Recessions* (No. w28632). National Bureau of Economic Research.
- Angelov, N. och Waldenström, D. (2021). "COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Monthly Population Registers", *IFN Working Paper No. 1396*.
- Angelov, N. och Waldenström, D. (2021). "Hur har Covid-19-pandemin påverkat skatteintäkter och arbetsinkomster?", *Skatteverket*.
- Arbetsförmedlingen (2021) *Arbetsmarknadsutsikterna våren 2021 - Utvecklingen på arbetsmarknaden 2021–2022* (Af-2021/0030 6123).
- Arbetsförmedlingen (2021) *Hur har Covid-19 påverkat arbetsmarknaden för ungdomar? - Analys av perioden januari 2019 - juli 2021* (Af-2021/0039 5781).
- Arbetsförmedlingen (2021) *Varsel under pandemin – uppföljning av varsel lagda mars – juni 2020* (Af-2021/0003 1533).
- Arbetsmiljöverket (2021) *Arbetsorsakade besvär 2020* (Arbetsmiljöstatistik Rapport 2021:3).
- Boter, H. och Lundström, A. (2021). "Småföretagens erfarenheter från Covid-19", *Almi*.
- Campa, P., Roine, J. och Strömberg, S. (2021). Unequal Labour Market Impacts of COVID-19 in Sweden–But Not Between Women and Men. *Intereconomics*, 2021(5), 264-269.
- Eurofound (2020). "Living, working and COVID-19", *COVID-19 series, Publications Office of the European Union, Luxembourg*.
- European Institute for Gender Equality (2021) *Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*.
- Eurostat (2021) *Labour Force Survey*.
- Försäkringskassan (2021) *Barnhushållens ekonomi - Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2021* (FK 2021/000490).
- Försäkringskassan (2021) *Bostadsbidrag under coronapandemin* (Korta analyser 2021:2).
- Försäkringskassan (2021) *Effekter som covid-19 har på sjukförsäkringen – Delrapport 2* (FK 2020/000065).
- Försäkringskassan (2020) "Förändrat behov av socialförsäkringen under coronapandemins första månader", *Korta analyser 2020:5*

- Hanly, P., Ahern, M., Sharp, L., Ursul, D., och Loughnane, G. (2021). The cost of lost productivity due to premature mortality associated with COVID-19: a Pan-European study. *The European Journal of Health Economics*, 1-11.
- Hansson M. (2021) ”A meaningful work in a strained context - exploring midwives’ work situation and professional role”
- LO (2021) *Vi som inte jobbade hemma*.
- Mynak (2021) *Kartläggning och analys av förutsättningar för arbete hemifrån under Coronapandemin* (Rapport 2021:2).
- Nordea (2021) *Nordea Economic Outlook, Ny fas – Hög tillväxt med växtvärk. Återhämtningen är bakom oss* (3/2021).
- Nordiska ministerrådet (2021) *The Future of Work in the Nordic Countries*.
- Ramos, G. (2020). “Women at the core of the fight against COVID-19 crisis”, *OECD*.
- SCB (2020) *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2020* (Information om utbildning och arbetsmarknad (IAM) 2021:2).
- SCB (2021) *Arbetskraftsundersökningarna*.
- SCB (2021) *Arbetsmarknaden under coronapandemin* (AM 110 SM 2101).
- SCB (2021) *Inträdet på arbetsmarknaden under coronapandemin*.
- SJÖBERG FORSSBERG K. (2021), ”Makt och möjlighet att förändra? Systematiskt arbetsmiljöarbete i könade offentliga verksamheter”
- Skolinspektionen (2021) *Fjärr- och distansundervisning på gymnasieskolor våren 2021*.
- SOU 2005:66 (2005) *Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål*. Stockholm: Fritzes
- Svaleryd, H. och Vlachos, J. (2021). ”Skolresultat och psykisk ohälsa bland elever”, *Coronakommissionen*.
- Sveriges Ingenjörer (2020) *Coronakrisen - Så påverkas ingenjörerna*.
- Swedbank (2021) *Economic Outlook* (januari 2021).
- Swedbank (2021) *Economic Outlook* (november 2021).
- TCO (2021) *Livspusslet under coronapandemin - Hur påverkas de tjänstemän som har arbetat hemifrån och de som har fortsatt gå till arbetsplatsen? Påverkas kvinnor och män på olika sätt?*
- Tillväxtanalys (2021) *Effekter av stöd vid korttidsarbete – lärdomar från finanskrisen* (PM 2021:09).

Tillväxtverket (2021) *Kompetensförsörjning i coronatider. Temarapport: Företagens villkor och verklighet 2020* (Rapport 0376).

Universitetskanslersämbetet (2021) *Hur påverkar coronapandemin arbetsmarknaden för nytexaminerade studenter?* (Reg.nr 51-00435-20).

World Economic Forum (2021) *Global Gender Gap Report 2021*.

Box 73, 424 22 Angered
Besöksadress: Angereds torg 9
Tel: 031-392 90 00
www.jamstalldhetsmyndigheten.se

**JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN**